

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1907. Första Kammaren. N:o 49.

Onsdagen den 22 maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

n:o 145, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående afsättande af medel till pensionering af statens järnvägars personal;

n:o 146, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgning af spårssystem och frilastplatser vid Albano järnvägsstation;

n:o 148, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition angående anläggning af bibanor från norra stambanan till Skellefteå och Piteå, dels ock i ämnet väckta motioner;

n:o 150, angående Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra, tredje, fjärde, femte, sjätte, sjunde, åttonde och nionde hufvudtitlarne gjorda framställningar om anslag för beredande af extra lönetillägg för år 1907 åt vaktmästare;

n:o 151, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgning af Malmöhus läns landstings upptagningsanstalt för sinnessjuka vid Lunds hospital;

n:o 152, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förvaltningsbidrag åt sjukkassor m. m.;

n:o 153, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående statsanslag till bestridande af hyresafgiften för åren 1907 och 1908 för lokal till den af föreningen för arbetarskydd i Stockholm anordnade permanenta utställningen af skyddsanordningar mot olycksfall och ohälsa i arbetet;

n:o 154, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde hufvudtiteln gjorda framställning beträffande anslag till veterinärundervisningen;

n:o 155, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter förre stationskarlsförmannen Per Perssons hustru Johanna Christina Persson, född Falkengren, från Malmö;

n:o 156, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af viss del af skillnadsarrende för förra militiebostället 1 mantal Edsberga n:o 4 i Östergötlands län;

n:o 157, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett till förra militiebostället 1 mantal Ånsta n:is 3 och 4 i Örebro län hörande jordområde;

n:o 158, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa delar af förra profossbostället $\frac{3}{4}$ mantal Flundrarp n:is 2 och 3 Malmöhus län;

n:o 159, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Borgholms stad af jordområden från Borgholms kungsladugård i Repplinge socken af Kalmar län;

n:o 160, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående öfverlåtelse till Mörbylånga köping af ett till köpingen gränsande jordområde i Kalmar län;

n:o 161, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående rätt för Kalmar läns södra landsting att förvärfva postmästarbostället Stora Rör n:o 1 i Högrums socken af Kalmar län;

n:o 162, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af mark från förra länsmansbostället Mjogaryd Mellangård n:o 2 i Jönköpings län; och

n:o 163, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af viss del af Kronobergs kungsgård i Kronobergs län; äfvensom

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 13, i anledning af väckta motioner dels om ändring i vissa delar af lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete, dels ock om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående rättegångsbiträde åt genom olycksfall i arbete skadad arbetare;

n:o 14, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående löne- och pensionsreglering för småskolelärare och småskolelärarinnor; samt

n:o 15, med hemställan om anvisande af ersättning åt sammansatta stats- och lagutskottets sekreterare och vaktbetjäning.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag

dels till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 175, angående val af en suppleant för fullmäktige i riksgäldskontoret;

n:o 177, angående ordningsföreskrifter för landskommuner; samt

n:o 178, angående undervisningen i landthushållning;

dels ock till förordnande för vice häradshöfdingen m. m. P. H. Santesson att vara suppleant för fullmäktige i riksgäldskontoret.

Ledighet från riksdagsgöröromålen beviljades herr *von Baumgarten* under åtta dagar, räknadt från den 24 i denna månad.

Vid ånyo skedd föredragning af statsutskottets den 17 och 18 innevarande månad bordlagda utlåtanden:

n:o 128, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkt 2 af femte hufvudtiteln gjorda framställning om förhöjning af de å marinintendenturkårens stat uppförda vaktmästarnas löneförmåner samt om tilldelande af personligt lönetillägg åt tre å flottans civilstat kvarstående vaktmästare,

n:o 126, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående om och tillbyggnad af det gamla riksdagshuset å Riddarholmen för beredande af lokaler åt vissa statens ämbetsverk m. m.,

n:o 127, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående understöd m. m. åt vaktkonstapeln vid tvångsarbetsanstalten i Karlskrona J. A. Nilsson,

n:o 129, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande af ett nytt landsstatshus i Härnösand,

n:o 130, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående iståndsättande af det till landshöfdingen i Skaraborgs län anslagna länsresidenset å Marieholm m. m.,

n:o 131, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående

anslag till iståndsättande af de åt landhöfdingen i Jönköpings län anvisade boställslägenheter m. m.,

n:o 132, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående iståndsättande af länsresidenset i Nyköping,

n:o 133, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande af en vaktmästarebostad vid Kalmar slott,

n:o 134, i anledning af väckt motion om ändring af bestämmelserna rörande statsunderstöd åt folkhögskolor,

n:o 135, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för rektorn vid folkskoleseminariet i Strängnäs S. F. G. Lundqvist till uppflyttning i högre lönegrad,

n:o 136, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af kronan tillkommande andel af hemmanet $\frac{1}{4}$ mantal Mjölby n:o 2 Kanikegården i Östergötlands län,

n:o 137, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa lägenheter från förra regementspastorsbostället $\frac{3}{4}$ mantal Bondeby n:o 2 i Södermanlands län,

n:o 138, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af mark från förra kronofogdebostället 1 mantal Sör Gardsbo n:o 5 i Västmanlands län,

n:o 139, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af två områden från förra hospitalshemanet $\frac{1}{2}$ mantal Dufvedal n:o 1 i Östergötlands län,

n:o 140, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af förra militiebostället $\frac{1}{4}$ mantal Spiksborg n:o 1 i Östergötlands län,

n:o 141, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa till kungsgården Schenäs i Östergötlands län hörande lägenheter,

n:o 142, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter timmermannen Karl Karlsten från Skönsmon, samt

n:o 143, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter hustru Sofia Rosalie Andersson, född Backman,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Vid förnyad föredragning af sammansatta bevillnings- och lagutskottets den 16 och 17 innevarande maj bordlagda memorial,

n:o 3, med hemställan om anvisande af ersättning åt sammansatta bevillnings- och lagutskottets sekreterare m. m., biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs änyo lagutskottets den 14 och 15 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 63, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om bredden af hjulringar å arbetsåkdon på landet.

*Lagförslag
om bredden af
hjulringar å
arbetsåkdon
på landet.*

Uti en den 19 april 1907 dagtecknad proposition, n:o 181, hvilken af båda kamrarne till lagutskottet hänvisats, hade Kungl. Maj:t under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga vid propositionen fogadt förslag till lag om bredden af hjulringar å arbetsåkdon på landet.

Utskottet hade på anförda grunder hemställt, att Riksdagen måtte, under förklarande, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke kunnat i oförändradt skick godkännas, i anledning af propositionen för sin del antaga lag om bredden af hjulringar å arbetsåkdon på landet, af den lydelse utskottets utlåtande utvisade.

På framställning af herr talmannen beslöts, att föreliggande utlåtande skulle företagas till afgörande sålunda, att först lagförslaget föredroges paragrafvis med ingress och rubrik sist samt därefter utskottets hemställan.

Utskottets lagförslag.

1 §.

Föreliggande paragraf hade följande lydelse:

Där förhållandena inom något landstingsområde sådant påkalla, äge Konungens befallningshafvande att, efter landstingets och de väghållningsskyldiges hörande, förordna, att bredden af hjulringarna å arbetsåkdon, som användes å allmän väg inom den till landstingsområdet hörande landsbygd, icke må understiga visst mått.

Vid meddelande af sådant förordnande må undantag göras för viss del af landstingsområdet eller för viss väg, där särskilda omständigheter därtill föranleda.

Herr Afzelius: Jag hade knappast trott, att jag skulle komma att besvara kammaren med något yttrande angående

Lagförslag om bredden af hjulringar å arbetsåkdon på landet. (Forts.) detta lagförslag, men det har så fogat sig, att jag är därtill förbunden. En ledamot af utskottet, herr Andersson, har reserverat sig mot utskottets beslut i denna fråga utan att angifva sin mening, och han har bedt mig att för kammaren tillkännagifva, hvilken denna mening varit.

Han har önskat ett tillägg, såsom tredje stycke, till § 1, hvilket skulle ha följande lydelse: »Förordnande, hvarom i denna paragraf sägs, vare dock ej tillämpligt å det fall, att vägfärande från annat område vid tillfälligt begagnande af vägen använder arbetsåkdon med den bredd å hjulringar, som inom sistnämnda område är i allmänhet tillåten.»

Herr Andersson angaf icke, då han tillställde mig sitt skriftligen affattade yrkande, skälen för detta yrkande. Men för mig är det dock ganska själfallet, hvad herr Andersson menat. Förhållandet är ju, såsom herrarne veta, att denna lag kan föranleda förordnande om viss bredd å hjulringar inom vissa landstingsområden; inom det ena kan alltså eu bredd och inom det andra kan en annan bredd vara lagligen tillåten. Nu är det ju så, att landstingsområdena icke äro några hermetiskt slutna delar af landet, utan ofta stå i ganska liflig vägförbindelse med hvarandra. Vid sådant förhållande har det sägerligen förefallit herr Andersson besynnerligt, om en person, när han någon gång reser från ett landstingsområde in på ett annat, skulle, då han kommer till gränsen, ömsa hjulringar eller också riskera att blifva åtalad och bötfäld; och jag kan icke neka till, att detta betraktelsesätt har för mig mycket, som är tilltalande. Den som regelbundet befar vägen, får underkasta sig den strängare föreskriften, men den som gör en tillfällig resa bör vara fritagen därifrån.

För ögonblicket skall jag emellertid icke framställa något yrkande, enär jag är öfvertygad om, att lagutskottet öfvervägt denna sak, och jag skall därför be att först få höra, hvilka skäl lagutskottet haft att *icke* taga in någon sådan begränsning i lagen.

Friherre Beck-Friis, Johan: Jag ber att från början få säga, att jag tror, att denna lag skall blifva till mycken nytta, och jag vill således icke på något sätt fördröja dess antagande. Då herr Afzelius här föreslagit ett eventuellt tillägg till § 1, vill jag dock taga mig friheten att, utan att framställa något yrkande, påpeka en sak, som kanske lagutskottets ordförande eller någon annan kan komma att under debatten förklara och utreda, om den kan anses nödig eller icke.

Jag anser, att det i den paragraf, hvarom nu är fråga, kan uppstå en viss otydlighet beträffande innebörden af ordet »arbetsåkdon». Det står här, att det kan förordnas, att bredden å hjulringarna å arbetsåkdon, som användas å allmän väg, icke må understiga visst mått. Den saken vore nog mycket bra, om man blott tänker på förhållandena vid en herrgård, där man nog

skiljer på arbetsåkdon och andra åkdon, men om man tänker på de mindre brukarne, torpare och små arrendatorer, vet man ju, att de ofta ha en liten vagn, som de den ena dagen sätta ett par säten på och hafva att åka i, medan de den andra dagen taga bort sätena och lägga några sädessäckar på vagnen och köra till kvarnen. Det är i fråga om sådana fall, som jag undrar, huruvida de åkdon, som användas, böra kunna kallas arbetsåkdon och huruvida lagen således i det afseendet innebär någon otydlighet. Jag har föreställt mig, att lagen borde rent af kunna bestämma, hvilka vagnar, som den åsyftar, och till hvilka körslor det skall fordras en viss bredd på hjulen. Om man tänker sig en fabrik, som har ständigt pågående körslor till en järnvägsstation utefter en viss väg, tycker jag det är ganska naturligt, att det skall vara en viss modell å hjulskenorna, och likaså, om en skog skall afverkas och en del landtmän åtager sig att köra ut den, så böra de kunna åläggas att för dessa körslor använda lämpliga vagnar, men därvid tycker jag också, att man kan stanna. Jag anser därför att det vore tydligare och bättre, om i lagen stode något sådant som »arbetsåkdon, afsedt för vissa angifna tyngre körslor», eller dylikt. Eljest är jag rädd för, att en så allmän bestämmelse som den här föreslagna kan föranleda tvekan.

Jag har, som sagdt, intet yrkande att framställa.

Herr Åkerberg: För min del håller jag före, att det var mindre lämpligt, då Riksdagen skref till Kungl. Maj:t i detta ärende. Det är ju så, att vi ha mycket lätt att importera förordningar från andra länder, och här skulle vi nu följa ett exempel från Norge och Danmark. Det hade emellertid varit bättre, om vi i stället importerat dessa länders landsvägar, ty det skulle hafva varit till mycket större fördelar. Som bekant har man i både Norge och Danmark utmärkta, makadamiserade och hårda vägar och på dessa äro de breda hjulringarne mycket lämpliga, men för oss med våra lösa sanddjupa vägar kan det vara ganska stora svårigheter att använda dessa bredringade hjul. De sjunka nämligen ned i sanden, och friktionen blir då betydligt större än med smala hjul. Dessutom är det en stor svårighet för den mindre jordbrukaren att åstadkomma vagnar med breda hjul, detta särskildt därför, att de bli så tunga, att det — med deras klena dragare, som ofta bestå af små unga stutar, ja, till och med kor — blir för dem nästan omöjligt att kunna lägga på några lass. Min tro är, att, om vi få hårda och ordentliga vägar, hvilket vi kunna få, när väghållningen blir fullt lämpligt ordnad, kommer såsom en gifven följd däraf de breda hjulringarne af sig själfva vid alla industriella anläggningar och vid det större jordbruket.

Emellertid skall jag icke uppehålla kammaren längre med

*Lagförslag
om bredden af
hjulringar å
arbetsåkdon
på landet.*
(Forts.)

Lagförslag om bredden af hjuvringar å arbetsåkdon på landet. att anförä ytterligare skäl, utan jag ber att få yrka afslag å utskottets hemställan. Jag har naturligtvis icke stor förhoppning att kunna vinna gentemot ett så godt som enigt utskott, men jag har dock velat tillkännagifva min mening och yrkar, som sagt, afslag.

(Forts.)

Herr Sjöcrona: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att till en början få erinna därom, att det är Riksdagen själf, som hos Kungl. Maj:t begärt förslag till lag i detta ämne. För min del var jag verkligen ganska tveksam om lämpligheten af att aflåta en sådan skrifvelse, emedan jag mycket väl förutsåg, att när det komme till stycket, skulle ganska många betänkligheter resa sig mot lagbestämmelser i detta ämne, men landtmännen i Riksdagen ville så hafva det, och denna skrifvelse blef aflåten. Nu har det ju också nogsam visat sig, att betänkligheter förekomma. Här hafva framställts betänkligheter i afseende å lagens tillämplighetsområde; här hafva vidare framställts betänkligheter i afseende å beskaffenheten af de åkdon, som skulle träffas af lagen, och slutligen har den siste talaren ansett, att svårigheter skulle möta mot att i vårt land tillämpa denna lag, hvarför han också yrkat rent afslag. Inom utskottet var det en ledamot för Jämtlands län, som upplyste, att man där på det allra ifrigaste önskade att få en sådan lag som denna och att man till och med önskade att få den öfvergångstid, under hvilken åkdonen skulle försättas i ordning, så kort som möjligt. Denna öfvergångstid har utskottet, som herrarne veta, något utsträckt. Efter hvad jag tror mig veta, önskar man i Skåne tämligen allmänt att få en sådan lag som denna. En ledamot af denna kammare har till och med lagt mig på hjärtat, att 12 centimeter äro under vissa förhållanden en allt för liten bredd för hjulen. Återigen fanns det i lagutskottet två ledamöter från Östergötlands län — den ene är den reservant, hvars talan herr Afzelius fört — som voro mycket litet varma för denna lag och antydde, att de hoppades, att den icke skulle komma att tillämpas inom Östergötlands län. Däraf framgår nogsam att meningarna äro ganska delade, fastän Riksdagen själf har begärt lagen.

Nu är emellertid förhållandet det, att Kungl. Maj:t har ägnat denna fråga en mycket grundlig utredning och att detta lagförslag är, som mig synes, med mycken omsorg affattadt. Det är också affattadt med en viss nödig försiktighet, ty det öfverlämnar ju åt de lokala myndigheterna, landstingen och Konungens befallningshafvande, att själfva bestämman, om en sådan hjuvbredd skall stadgas för hela länet eller hela landstingsområdet eller viss del däraf. Längre kan man icke komma i afseende å tillgodoseendet af de olika intressen, som inom hvarje särskild ort kunna göra sig gällande. Jag håller emellertid före, att om

Riksdagen vill hafva en lag i detta ämne, så är det icke synnerligen stort skäl att mycket tumma på detta förslag, som, efter hvad jag redan nämnt, synes mig vara omsorgsfullt utarbetadt.

Hvad nu först angår lagens tillämplighet, så skall jag be att få erinra därom, att det i vårt land, så väl som i alla andra länder, får antagas vara en fastslagen grundsats, att hvarje föreskrift, som är beledsagad af straffbestämmelser, skall tillämpas inom det område, för hvilket den gäller, äfven på sådana personer, som icke äro där bosatta. Vår strafflag säger uttryckligen i 1 kap. 2 §, att utländsk man skall för brott, som han begår inom riket, dömas enligt svensk lag och af svensk domstol. Om vidare, enligt 20 § af ordningsstadgan för rikets städer, vissa ordningsföreskrifter fastställas för en stad, exempelvis rörande gatutrafiken eller torghandeln eller ordningen vid marknader, så är det alldeles uppenbart, att en hvar, som kommer till denna stad, måste ställa sig dessa föreskrifter till efterrättelse vid äfventyr, att eljest blifva fälld till de stadgade böterna. Man kan vidare tänka sig — och detta har också några gånger inträffat — att visst villebråd blir fridlyst inom ett län eller ett landstingsområde, och icke kan man väl då tillåta, att jägare från ett annat län göra tillfälliga besök i det förre länet och skjuta ned det villebråd, som är fridlyst. Därmed torde den principiella sidan af denna sak vara tillräckligt belyst.

Jag skall i alla fall medgifva, att här är ju ett exceptionellt förhållande. Det är fråga om, att en person skall få begagna sitt eget åkdon, som är lagligt inom hans hemort, vid en liten resa inom ett område, där viss bredd på hjulringarna är bestämd. Detta kan ju naturligtvis icke vara annat än billigt, och jag vill tala om för herrarne, att när jag föredrog detta Kungl. Maj:ts förslag i lagutskottet, så framställde jag denna fråga såsom den första, hvilken borde af utskottet allvarligt tagas i öfvervägande, men med hänsyn till det principiella i saken och då utskottet icke kunde tänka ut, huru detta skulle kunna formuleras på ett fullt uttömmande och tillfredsställande sätt, så stannade utskottet vid att tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag i 1 §.

Hvad nu det af herr Afzelius upplästa förslaget angår, så innebär det egentligen intet annat än ett förklarande, att domstolen skall hafva rätt att taga hänsyn till ett sådant förhållande som det, hvilket här har påpekats, och det kan ju vara mycket skäl att tänka på detta. Men å andra sidan kan det väl icke förnekas, att om ett sådant tillägg införes, så kommer man nog att ganska mycket vilja begagna sig däraf och säga, att det blott är fråga om en tillfällig resa. Jag gör till exempel en tillfällig resa från Älfsborgs län in i Skaraborgs län, men denna tillfälliga resa kan sträcka sig genom hela länet upp till Örebro län. Så måste jag tillbaka igen, och på det sättet kan jag komma att färdas en sträcka af 15 mil allmänna vägar med

*Lagförslag
om bredden af
hjulringar å
arbetsåkdon
på landet.*

(Forts.)

*Lagförslag
om bredden af
hjulringar å
arbetsåkdon
på landet.*

(Forts.)

detta åkdon, som icke öfverensstämmer med hvad som gäller i Skaraborgs län. Därför har det nog sina rätt stora betänkligheter att formulera ett sådant tillägg. Skulle kammaren vilja taga detta tillägg, så skall jag visst icke motsätta mig detsamma, men jag tror att det är tämligen öfverflödigt. Ty huru ofta tro herrarne att åtal kommer att väckas i ett sådant fall som detta? Länsmännen hafva sannerligen icke tid att stå och vakta vid länsgränsen för att se efter, huruvida tilläffventyrs någon person från ett angränsande län åker in på det förra länets område med vagnar, försedda med sådana hjulringar, som äro smalare än hvad de få vara. Det blir nog icke ofta, som åtal komma att anställas. Och skulle det någongång inträffa, att man i ett dylikt fall tilltalar en person, så håller jag före, att domstolen icke bör vara förhindrad att taga hänsyn till förhållandena, sådana som de böra betraktas. Jag säger emellertid ännu en gång, att vill kammaren taga detta tillägg, så skall jag icke bestämdt motsätta mig detsamma.

Sedan kommer jag till hvad friherre Beck-Friis anförde. Det rör förhållandena inom ett visst område, och han afsåg att lämna ett slags beskrifning på de åkdon, som skulle falla under lagens bestämmelser. Jag gifver honom fullkomligt rätt däri, att det vore mycket önskligt, om man kunde beskrifva åkdonen på ett mera fullständigt sätt, men jag trotsar nästan hvem som helst af herrarne att kunna afgifva ett förslag, som är fullt tillräckligt och uttömmande i detta afseende.

Jag skall återkomma till den förra sidan af saken med att erinra herrarne därom, att denna bestämmelse om hjulringarnas bredd icke behöfver omfatta ett helt län, utan äfven kan omfatta en viss del af ett län. Och där kan samma förhållande inträffa, att om jag gör en tillfällig resa från en del af länet, där icke några bestämmelser gälla, så skall naturligtvis samma frihet äfven i detta fall vara rådande, men denna omständighet är icke observerad i det tillägg, som på herr Anderssons vägnar har blifvit framställt.

Slutligen har herr Åkerberg yrkat rent afslag på hela lagen och förmenat, att med hänsyn till beskaffenheten af våra vägar det skulle möta svårigheter att i vårt land tillämpa denna lag. I detta afseende behöfver jag icke annat än allenast åberopa, att Riksdagen begärt denna lag och därmed uttalat, att den både kan och bör tillämpas i vårt land.

Jag tillåter mig emellertid att hemställa om bifall till den föredragna paragrafen.

Grefve Lewenhaupt: Herr talman, mina herrar! Det föreliggande lagförslaget bildar helt visst ett mycket efterlängtadt appendix till vår väglag. Förhållandena äro nu sådana, att de väghållningsskyldige, som genom den nya väglagen fått sina

äligganden ganska betydligt skärpta i afseende å underhållet, skulle kunna i någon mån röna lindring genom en sådan lag som den här föreslagna.

Emot den ärade talaren på västgötabänken vill jag säga, att jag är af alldeles motsatt åsikt mot honom. Han sade, att de breda hjulen sjunka ned mera i sandiga vägar än de vanliga hjulen. Detta påstående tror jag emellertid vara alldeles oriktigt; jag skulle vilja påstå, att de breda hjulringarne sjunka icke ned så mycket i spåren som de smala, såvida man nämligen kör med ungefär lika stora lass.

En sak, som man också borde ha beaktat här, men som icke uppmärksammats, är den, att man äfven borde ha föreskrifvit viss diameter på hjulen, ty man vet ju af erfarenheten, att små hjul gräfva sig ned mer än höga. Detta är en ganska viktig sak, som här i lagen förbisetts, men det är en detaljfråga, och för öfrigt antager jag, att Konungens befallningshafvande, landstingen och de väghållningsskyldige skola komma att beakta detta. Man behöfver ju icke vara så ängslig för att antaga denna lag. Den föreskrifver visserligen i princip vissa saker, men öfverlämnar i öfrigt till länsstyrelser, landsting och väghållningsskyldige att bestämma detaljerna.

För min del får jag förklara mig nöjd med lagen i dess helhet och yrkar bifall.

Herr statsrådet Petersson, Alfred: Herr grefve och talman, mina herrar!

Sedan en talare på skaraborgsbänken yrkat afslag å förslaget, skall jag be att få yttra några ord.

Det har redan blifvit erinradt därom, att detta lagförslag liksom så många andra är en frukt af Riksdagens egen begäran, af dess egen skrifvelse. Jag skall icke vidare erinra därom, men jag skall be att få fästa kammarens uppmärksamhet på det förhållande att, då denna Riksdagens skrifvelse var ute på remiss för yttrande af såväl Konungens befallningshafvande som af vägstyrelser, kommunalstämmor till och med, har man därifrån med mycket få, jag säger med mycket få, undantag fått det beskedet att en lag i detta syfte var mycket efterlängtdad och af behovet påkallad, och från vissa håll har man med synnerligt stor liflighet tillstyrkt att ett lagförslag i ärendet måtte föreläggas Riksdagen. Af detta framgår, att det på de allra flesta håll i landet är ett kännbart behof af en lagstiftning i denna riktning. De svårigheter, som en talare på stockholmsbänken, för hvilken jag har en mycket stor respekt, framför allt i allt hvad lagfrågor heter, berörde, nämligen att det skulle blifva synnerligen kinkigt för dem, som bo vid länsgränsen och inom ett län, där en sådan förordning ännu icke blifvit af Konungens befallningshafvande utfärdad, hafva icke — det ber jag att få betona — varit fram-

*Lagförslag
om bredden af
hjulringar ö
arbetsåkten
på landet.*

Forts.)

Lagförslag
om bredden af
hjulringar å
arbetsåkdon
på landet.
(Forts.)

mande för Kungl. Maj:t vid utarbetande af detta förslag, men, som herrarna veta, är det svårt att skrifva lagar särskildt så, att alla lagkloka blifva öfverens om huru en lagtext lämpligast bör affattas. — Så är här ock förhållandet. Jag vill emellertid nämna, att det finns en annan utväg för dem som bo vid länsgränsen än att, såsom herr Afzelius sade, byta hjulringar vid gränsen, och det är att i rätt tid förse sig med de bredare hjulringar, som äro föreskrifna i det län de ämna färdas uti. Detta gör att den rayon, där förordningen kommer att tillämpas, blir i någon mån utsträckt. Men det kan icke hjälpas. Vilja de som bo nära länsgränsen färdas inom det landstingsområde, där förordning enligt denna lag gäller, få de skaffa sig vagnar med den bredd på hjulringarna, som finnes föreskrifvet. Skulle man finna lämpligt att göra en sådan ändring i lagförslaget, som den af herr Afzelius antydd, tror jag det går an. Svårigheten är att domstolarna kanske ibland döma så, ibland så, då det är fråga om att afgöra hvilka resor äro tillfälliga eller icke. Det är just afgörandet häraf som erbjuder den största svårigheten härvidlag och som kan åstadkomma åtskilligt trassel. En talare på östgötabänken, friherre Beck-Friis, yttrade sig om svårigheten att definiera begreppet arbetsåkdon. Jag tror icke, att detta skall erbjuda så synnerlig stor svårighet. I motiveringen till den kungliga propositionen har ock den omständigheten varit uppmärksammas; där heter det bland annat:

»Hvad beträffar begreppet arbetsåkdon lärer, till förekommande af osäkerhet vid lagens tillämpning, detta begrepp böra däri närmare bestämmas. I sådant afseende och då från flera orter upplyses, att äfven för personbefordran afsedda fordon eller så kallade åkvagnar tillika ofta användas för forsling af lass, men sådana åkdon icke skäligen böra vara underkastade lagens bestämmelser, utsäger förslaget, att åkdonet, för att vara hit hänförligt, skall vara afsedt uteslutande eller hufvudsakligen för lasskörning.»

En sådan definition förekommer också i 2:a § af lagförslaget sådant det nu föreligger. Där står det:

»Med arbetsåkdon förstås i denna lag sådant åkdon på hjul, som framföres medelst dragare och är afsedt uteslutande eller hufvudsakligen för lasskörning.» Jag tror, att man med den definitionen nog kan reda sig, när det gäller att bestämma, hvilka åkdon det är som skola vara föremål för denna lags tillämpning.

Herr Åkerberg tyckte det var bättre importera Danmarks vägar än att importera dess bestämmelser om viss bredd på hjulringarna. Ja, det kan ju så vara, men oaktadt dessa goda vägar anse de sig dock behöfva bestämmelser om bredd på hjulringar, och måhända äro de goda vägarna där i icke ringa mån en följd

af de breda hjulringarna. Herr Åkerberg borde försöka sig på detta.

Oaktadt man anser, att vagnar med breda hjulringar i allmänhet gå tyngre och således en viss tyngd å ett lass behöfver större dragkraft med breda hjulringar än med smala, ber jag att få anföra några bevis på motsatsen. Det är resultatet öfver gjorda försök vid en försöksanstalt för jordbruk. En rad försök äro där gjorda på vägbanor med olika fasthet. Dessa försök visa allesamman, att man med breda hjulringar kan bättre utnyttja dragkraften, det vill säga forsla större tyngd om ringarna äro breda än om de äro smala. I det ena fallet voro ringarna omkring 4 centimeter breda, i det andra fallet gick bredden ända upp till 15 centimeter. Alla försök, för hvilka redogörelse lämnats, visa, att man med en viss dragkraft kan få fram betydligt större tyngd med breda hjulringar än med smala. I ett fall visades, att man med breda hjulringar med samma dragkraft kunde föra fram 233 kilogram mera än med smala. I ett annat fall 218 kilogram mera än med smala hjulringar och i ett tredje fall ända till 240 kilogram mera, då man hade breda hjulringar på åkdonet. Man hade samma vagn och man tog af de breda hjulen och satte på de smala. Detta tyckes absolut motsäga den mening, som herr Åkerberg förfäktat. Men detta är ju egentligen icke hufvudorsaken eller hufvudmotivet för lagförslaget, utan detta är att man med de smala hjulen kör sönder vägarna och således ökar underhållstungan för de väghållningsskyldige. Detta har t. ex. i Jämtland resulterat däri, att man försökt slå sig tillsammans i föreningar och tvinga eller prätta fram de breda hjulringarna på den vägen, då man saknade stöd af lag.

Jag har i min hand en öfverenskommelse i den vägen. Man tillsatte en kommitté förmodligen af väghållningsskyldige som hade försökt att ena alla firmor och köpmän, som läto forsla varor på vägar upp till Jämtland. En sådan öfverenskommelse undertecknades af en massa firmor och köpmän och lyder som följer: »Sedan det visat sig å allmänna vägen Krokomb—Föllinge, att bruket af breda hjulringar förbättrat vägen, så att den blifvit jämn och spårfri samt att både hästar och formän såväl som allmänheten däraf haft stort gagn, hafva undertecknade, speditörer och varuafsändare, ingått följande öfverenskommelse, som vi lofva att obrottsligt hålla.

Från 15 nästa aug. skola vi hålla strängt fast vid, att å vägen Östersund—Ström icke afsända så kallade forlass på andra lastvagnar än sådana, som äro försedda med breda hjulringar samt allvarligt arbeta för att sådana ock måtte komma i allmänt bruk.»

Och så förbinda de sig att hålla öfverenskommelsen. Jag har nämnt detta som ett bevis på, hur man där gjort försök att utan stöd i lagstiftning komma fram på den vägen.

*Lagförslag
om bredden af
hjulringar ö
arbetsåtkon
på landet.*

(Forts.)

Lagförslag
om bredden af
hjulringar å
arbetsäkdon
på landet.
(Forts.)

Herr Afzelius: Jag befinner mig verkligen i en situation, som något erinrar mig om den, som var kallad till vittne men slutade med att blifva inblandad i saken. Jag kan nu icke undgå att göra ett yrkande i saken, sedan jag hört de skäl, som af herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet och lagutskottets ordförande förebragts emot en sådan modifikation i lagen som denna. Jag får säga, att jag anser mig fullkomligt oförhindrad att yrka bifall till herr Anderssons reservation.

Förhållandet är ju, att, man må tänka hvad som helst om själfva lagen, men den kan icke vara afsedd till annat än att ävägabrinda en viss ordning i ett visst distrikt. Den kan icke vara afsedd att sätta folk, som icke hör till detta distrikt, i äfventyr och skapa en ny kategori af brottslingar bland folk, som ingenting ondt gjort. Det är för mig aldeles ofattligt, att detta skulle vara af något praktiskt intresse. Jag känner mig icke öfvertygad af herr Sjöcronas analogier från utländska förbrytare och ströfvande villebråd eller jägare; och för min del får jag säga om det andra skälet, nämligen att det skulle vara så svårt att afgöra, huruvida det vore *tillfälliga* resor eller icke, att mycket svårare saker får en domare afgöra, och det är dock domaren, som skall afgöra detta, ty det är han som dömer till böter.

Då jag för min del icke kan finna, att lagens verksamhet lider det ringaste intrång däraf, att man gör en af absolut rättvisa påkallad modifikation i den, och ehuru jag för min del måhända skulle önskat förslaget affattadt något annorlunda, tror jag icke att denna hjulringslag behöfver i alla afseenden motsvara de högsta fordringar på en elegant affattning, blott meningen är god och klar. Jag tillåter mig därför anhålla, att kammaren ville bifalla det föreslagna tillägget.

Friherre Gyllenstierna: Jag ber att få instämma med den siste ärade talaren i hans yrkande om bifall till reservationen, och jag får närmare förklara, hvarför jag har den åsikten. Jag satt själf som ordförande i en vägstyrelse, då denna fråga var före, och största delen af styrelsens ledamöter voro gifvet för antagandet af lagen, men förhållandet är, att i det härad, där denna vägstyrelse fungerar, finnes en skogstrakt och en trakt med uteslutande jordbruksmark. Skogstraktens invånare ansågo denna bestämmelse aldeles onödig. Jordbrukarne däremot höllo strängt på den. I skogstrakten hade man goda vägar, men på jordbruksområdet voro vägarna dåliga. Kanske detta var skälet, hvarför skogstrakten icke ansåg sig behöfva lagen. Nu håller jag före, att dessa, som gränsa aldeles intill hvarandra och som hafva en ganska lifvig förbindelse sinsemellan, böra naturligtvis icke bindas vid samma bestämmelser, i fall man anser att det ena området icke behöfver breda hjulringar, under det att däremot det andra behöfver sådana. Skogsbygden har små hästar

och lätta vagnar och de behöfva således icke de breda hjulen, som skulle lägga onödigt tunga lass på deras små hästar. Herr talman, jag ber att få instämma i yrkandet om bifall till reservationen.

*Lagförslag
om bredden af
hjulringar å
arbetsåkdon
på landet.*

(Forts.)

Herr Liedberg: Herr talman, mina herrar! Det är ju alldeles naturligt, när det är tal om att skriva lagar, som skola gälla likaväl för Skåne som för Norrland, att det finnes många, som äro tveksamma att antaga något i den vägen. För min del vill jag bara säga, att den, som varit i Skåne i de trakter, där de stora betestransporterna äga rum på hösten, måste ha klart för sig att man har nytta af detta lagförslag om bredare hjulringar. Vägarna äro snart sagdt ofarbara, man må köra på hur mycken skärf som helst. Ett regnväder gör dem alldeles ofarbara. Därtill kommer äfven, att snart sagdt på de flesta ställen i Skåne, särskildt i Malmöhus län, är nästan total brist på sten: man får köra sten många mil, och det är ett kolossalt stort onus. En föregående talare nämnde, att landtbrukets innehafvare men icke skogsbygdens befolkning vill hafva de breda ringarna. Ja, detta kommer sig däraf, att skogsbygdens invånare särskildt i Kristianstads län äro mycket försiktigt folk och kända för stor sparsamhet, men om de räkna rätt är en annan sak. En bred hjulring är dyrare i inköp, men den håller minst dubbelt så länge som en smal. Vi hafva hört af herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, att åkdon, försedda med breda hjulringar, icke gå tyngre än smala, utan tvärtom. Det är helt naturligt, därför att när man lägger bredare ringar på hjulen, gör man diametern större och därför går det fullt så lätt.

Herr talman, för min del skall jag be att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr Berg, Lars: Då mot förmodan den föreliggande lagen rönt motstånd, anser jag det vara min plikt att också yttra min mening i saken. Jag deltog nämligen i arbetet för den nya väglagen på 1870-talet, och redan då var det mycket starkt ifrågasatt att intaga ungefär en sådan bestämmelse som denna, emedan den var på flera håll önskad och dessutom i utlandet väl pröfvad, men det ansågs, att man icke borde i lagen då intaga den af två skäl, dels kom lagen med en mycket stor omgestaltning i flera andra hänseenden, som gjorde den svår att genomföra ändå, och dels ansåg man, att Konungens befallningshafvande redan med gällande lag hade rätt att inskrida mot begagnande af åkdon, som skadade vägarna, där tung trafik förekom. Man hade stöd i detta förhållande däraf, att då nyligen i åtskilliga af de norra länen faststälts bestämmelser om vinteråkdon, som skadade vägarna och gjorde dem nästan ofarbara. Emellertid blef intet förslag framlagdt, och jag reserverade mig

Lagförslag om bredden af hjulringar å arbetsåkdon på landet. då emot kommitténs beslut att icke intaga denna bestämmelse. Nu har genom landtmännens och de vägskyldigas upprepade klagomål och på Riksdagens begäran lagen framkommit. Den har till ändamål att högeligen minska tungan och besväret för de väghållningsskyldiga.

(Forts.)

Det är en erfarenhet, som från andra länder är erkänd och konstaterad, att ökad bredd på hjulringarna åstadkommer dessa verkningar, men på samma gång äfven, att den förbättrar vägarna för öfriga trafikanter. Jag finner således det gälla ett dubbelt ändamål, en dubbel vinst af billigare väghållningskostnad och dessutom bättre vägar.

Det var en talare, som yttrade, att det vore mycket klokare af oss, om vi följde våra grannars exempel och gjorde våra vägar bättre och fastare. Ja, det är sant. De hafva bättre vägar, men ändock anse de sig, och detta med skäl, behöfva en sådan föreskrift som denna med afseende å hjulringarnas bredd; och huru vill den ärade talaren åstadkomma bättre, helst makadamiserade vägar? När skall detta kunna genomföras i vårt land? Det är en mycket stor affär att någorlunda förbättra eller till chausséer förändra landets vägar på det sätt, som våra grannar hafva gjort. Det blir icke i denna generation, men däremot är det lätt att genomföra ökad bredd på hjulringar, och detta gagnar äfven dem, som äro trafikanter och lasskörande. Således, hur man ser saken, från alla synpunkter skall lagen medföra en nationalekonomisk vinst af ganska vidsträckt betydelse. Om man, såsom en ärad talare på stockholmsbänken yttrade, skulle från lagens tillämpning undantaga främmande trafikanter från andra landstingsområden, skulle detta väsentligt minska lagens verkningar. Han påstod därjämte, att den enklaste rättvisa emot dessa utanför landstingets område boende skulle fordra ett sådant undantag. Jag kan icke förstå detta. Tvärtom synes det mig, som om det måste medföra den uppenbaraste orättvisa att tillåta utom länet varande lasskörare att färdas in på ett annat landstingsområde med tunga lass i åkdon med förbjudna hjulringar och därmed fördärfva de vägar, som landstingsområdets egna inbyggare äro skyldiga att med i lagen föreskrifna lämpliga åkdon befara. På många ställen händer det ännu ofta, att man nödgas köra ned t. ex. malm eller virke till kusten eller närmaste järnvägsstation på ganska långa sträckor, därför att man icke än i dag har tillgång till närbelägna järnvägskommunikationer. Från ett in i landet beläget län skulle genom det föreslagna undantaget dess formän tillåtas att exempelvis köra ned genom en del af ett kustlän och fördärfva dess vägar. För mig synes det, som om detta skulle innebära en stor orättvisa. Erfarenheten från andra länder, där en liknande lagstiftning gäller, gifver vid handen, att alla, både de väghållningsskyldiga och de lasskörande, äro belättna med en sådan lag. Jag tager mig därför friheten att yrka bifall till den nu föredragna.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende å förevarande paragraf föreläge följande yrkanden: 1:o att utskottets förslag till paragrafens lydelse skulle godkännas; 2:o af herr *Afzelius*, att samma förslag skulle godkännas med tillägg i slutet af ett så lydande stycke:

»Förordnande, hvarom i denna paragraf sägs, vare dock ej tillämpligt å det fall, att vägfarande från annat område vid tillfälligt begagnande af vägen använder arbetsåtkdon med den bredd å hjulringar, som inom sistnämnda område är i allmänhet tillåten»; och 3:o att paragrafen skulle afslås.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på godkännande af herr *Afzelii* yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf, och sedan till kontraposition därvid antagits godkännande af utskottets förslag, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 1 § i lagutskottets i utlåtandet n:o 63 framställda lagförslag med det af herr *Afzelius* föreslagna tillägg, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes utskottets förslag till paragrafens lydelse.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 45;

Nej — 35.

Öfriga delar af lagförslaget.

Godkändes.

Utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut vid föredragningen af lagförslaget.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 14 och 15 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 64, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om utförande och nyttjande af elektrisk anläggning för telegrafering eller telefonering utan tråd, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. ersättning till gästgifvare, som afstå från viss rätt till utskänkning af brännvin.

Föredrogs ånyo sammansatta stats- och bevillningsutskottets den 17 och 18 innevarande månad bordlagda utlåtande, n:o 11, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående ersättning till gästgifvare, som afstå från dem jämlikt 10 § i förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905 tillkommande rätt till utskänkning af brännvin.

I föreliggande utlåtande hade utskottet hemställt,

att Riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts den 7 maj 1907 till Riksdagen i ämnet afåtna proposition, n:o 199, dels medgifva,

att, därest ägare af gästgifveri, hvilken på grund af bestämmelserna i 10 § af förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905 är berättigad att fortfarande efter den 1 november 1907 utskänka brännvin, afstår från den honom sålunda tillkommande utskänkingsrättigheten, till honom må under härefter angifna villkor utbetalas ersättning, bestämd på sätt nedan sägs:

1) manlig, gift gästgifveriägare afsäger sig utskänkingsrätten för såväl sig själf som för sin hustru; ägande hustrun, därest äktenskapet blifvit ingånget före den 1 maj 1907, att, så framt hon öfverlever mannen, efter hans frånfälle under sin återstående listid uppbära den ersättning, hvartill mannen, enligt hvad nedan sägs, om han lefvat, varit berättigad;

2) ersättningens årliga belopp utgör tio öre för hvarje liter af det litertal, hvartill brännvinsförsäljningen vid gästgifveriet enligt § 16 mom. 3 och 4 i förordningen angående villkoren för försäljning af brännvin m. m. den 24 maj 1895 blifvit beräknad i medeltal för de tre försäljningsåren 1 november 1904—31 oktober 1905, 1 november 1905—31 oktober 1906 och 1 november 1906—31 oktober 1907, dock att nämnda ersättning ej i något fall må öfverstiga vare sig den ersättning, som, enligt hvad i den vid statsrådsprotokollet fogade tabell angifves, af gästgifveriägaren i sådant afseende begärts, eller den, enligt hvad samma tabell utvisar, af honom uppgifna medelinkomsten af brännvinshandeln vid gästgifveriet under åren 1904—1906;

3) ersättningen utbetalas kvartalsvis vid början af hvarje kvartal från och med ingången af försäljningsåret näst efter det, hvarunder gästgifveriägaren afsagt sig utskänkingsrätten;

samt att till ägaren af Skillingaryds gästgifveri i Jönköpings län må, under villkor att han för sin egen och för sin hustrus räkning från och med den 1 november innevarande år afstår från dem tillkommande utskänkingsrätt vid nämnda gästgifveri, utbetalas ett belopp af 2,000 kronor,

dels ock förklara, att, utan hinder af den i 25 § i förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905 meddelade föreskriften om insättning i statskontoret af vissa andelar af brännvinsförsäljningsmedlen, förenämnda ersättningar må utgå af nyss omförmälda andelar, innan inleverering däraf till statskontoret äger rum.

Ang. ersättning till gästgifvare, som afstå från viss rätt till utskänkning af brännvin.

(Forts.)

Herr von Mentzer: Utskottet har i sitt betänkande börjat med att framhålla, att det hade varit mest följdriktigt, om någon särskild anordning icke blifvit ifrågasatt om aflösning med statsmedel af de ifrågavarande gästgifverirättigheterna. Detta oakadt har utskottet tillstyrkt aflösningen på det skäl, att man därigenom skulle vinna, att de privilegierade utskänkingsrättigheterna snarast möjligt skulle upphöra. Upphörandet kommer nu att bero af, huruvida ägarne till gästgifverierna vilja afstå från dessa försäljningsrättigheter, hvarom här är fråga.

När man ser på den tabell, som på sidorna 15 och 16 finnes införd i utskottets utlåtande, finner man, att ägarne hafva begärt en betydligt större ersättning än hvad som nu är ifrågasatt att de skulle få. Det är endast ett fåtal, det vill säga, om jag räknat rätt, endast 10 gästgifverier, för hvilka det är föreslaget att de skola få hvad de begära. Då det är 66 gästgifverier, det är fråga om, och 10 af dessa alldeles bestämdt förklarar, att de icke vilja afstå från den ifrågavarande utskänkingsrättigheten, och af de öfriga 56 det endast är 10, som få hvad de begära, äro ju utsikterna att vinna det mål, som utskottet förespeglar, mycket små. I fråga om dessa tio är det att iakttaga, att de ersättningar, som de få, måtte vara synnerligen förmånliga i åtskilliga fall. Om herrarne t. ex. se på 16 sidan beträffande Assmunderöd. har Konungens befallningshafvande ansett den lämpliga afgiften till gästgifveriet vara 100 kronor, men de skulle få 450 kronor. De få alltså 4 1/2 gånger mer än det, som ansetts skäligt af den myndighet, som närmast känner saken. I fråga om Tanumshede har Konungens befallningshafvande ansett 1,500 kronor vara den lämpliga ersättningen, men de skulle nu få 2,500 kronor. I fråga om Sundholmen har Konungens befallningshafvande ansett 500 kronor vara den lämpliga afgiften, och de skulle där få 3,833 kronor. I fråga om Svenljunga har Konungens befallningshafvande ansett 1,000 kronor vara den lämpliga afgiften, och de skulle få 4,000 kronor. Nu kan man säga, att det är billigt, att de få dessa ersättningar, men jag tycker, att åtminstone i dessa fall det blir dyra afgifter.

Ang. ersättning till gästgifvare, som afstå från viss rätt till utskänkning af brännvin.

(Forts.)

Nu kommer härtill, att den omständigheten, att gästgifvarne afstått ifrån utskänkingsrättigheterna, icke med full säkerhet föranleder till att utskänkning upphör inom kommunen. Det finnes ju möjlighet, att, sedan de fått det, som här är föreslaget, nya så kallade kommunkrogar upprättas inom kommunerna. Ja, det skulle ju till och med kunna hända, att den, som har denna åerspension för utskänkingsrätt på grund af gästgifveri, skulle kunna blifva antagen till föreståndare och fortsätta sin utskänkning eller försäljning af brännvin i lika stor omfattning som förut eller kanske i ännu större.

Nu kan man göra den invändningen, att det är icke endast den vinsten, att man blifver af med åtskilliga utskänkingsrättigheter, utan om vi skola behålla dem, och de enligt den nya brännvinsförsäljningsförordningen komma att blifva beröfvade rätten att sälja till afhämtning, komma de att utveckla sin utskänkning så mycket mera. Den faran tror jag icke är så synnerligen stor, därför att det finnes nu för tiden krafter, som arbeta ganska ihärdigt för att göra utskänkningen så liten som möjligt. På de orter, där icke sådana krafter finnas, om sådana orter numera finnas, där äro ju förutsättningarna de största möjliga för att det kommer att inrättas nya krogar, sedan dessa gästgifvarnes utskänkingsställen blifvit indragna.

Då man således icke når det mål, som man efter min mening åsyftat, ber jag, herr grefve och talman, att få yrka afslag å utskottets framställning.

Herr Cavalli: Herr talman, mina herrar! Det synbarligen föga intresse, som kammaren har för denna fråga, skall tvinga mig att vara ännu kortare än jag i allmänhet är, då jag har skyldighet att försvara ett utskottsbetänkande. Jag skall inskränka mig till att erinra kammaren därom, att här föreligger en principfråga i så måtto, att Kungl. Maj:t har med sitt förslag sökt om möjligt, såvidt ske kunnat, få bort de privilegier, som finnas på brännvinsförsäljning. Om detta Kungl. Maj:ts förslag bifalles och gästgifvarne antaga den af statsmakterna utsträckta handen, kommer med några undantag, som den siste ärade talaren omförmälde, brännvinslagstiftningen helt och hållet att blifva ordnad på sätt i förordningen är föreskrifvet. Och, mina herrar, det är väl en ren vinst. Därtill kommer en annan sak. Jag kan icke neka till att jag är litet förvånad, att min ärade vän och motståndare i dessa frågor i dag icke är på samma sida som jag, ty jag var verkligen så okunnig, att jag trodde, att detta var ett steg för att befrämja nykterheten, och det är verkligen från den synpunkten jag gått med på detta förslag. De af herrarne, som läst utskottets betänkande, under hvilket jag satt mitt namn, kunna finna, att min hänförelse för förslaget icke är öfverdrifven. Jag ber emellertid af de skäl, jag anfört, att få yrka bifall till

betänkandet, och jag vill endast lägga till ett enda ord rörande den siste ärade talarens yttrande om att staten skulle betala ersättningen. Detta, mina herrar, är icke alldeles exakt, ty med staten i detta sammanhang menas väl egentligen, att ersättningen skall utgå af statsmedel, men så är icke förhållandet, enär ersättningen bör utgå af brännvinsförsäljningsafgifter.

Ang. ersättning till gästgifvare, som afstå från viss rätt till utskänkning af brännvin.

(Forts.)

Herr von Mentzer: Då utskottets ärade ordförande sade, att *om* man kunde vinna det målet att få bort de privilegierade krogarna, så är ju detta något eftersträfvansvärdt. Ja, det var just detta *om* det gällde. Men då, såsom herrarne se, gästgifvarne tillsammans hafva begärt 233,590 kronor och erbjudas att få endast 116,666 kronor, är det alldeles uppenbart, att den förutsättningen faller bort. Vi vinna icke hvad som äsyftas, och jag kan lika litet finna, att man i nykterhetsvänligt afseende vinner något väsentligt med detta förslag.

Herr statsrådet Swartz: Jag måste för min del bekänna, att jag i allo delar den förvåning, åt hvilken den näst föregående talaren gaf uttryck öfver den gensaga, som det af Kungl. Maj:t framlagda förslaget har rönt från just nykterhetshället. Anledningen för mig att föreslå Kungl. Maj:t att lägga fram detta förslag har nämligen uteslutande varit, att därigenom ett verkligt nykterhetsintresse skulle tillgodoses. Jag har nämligen trott, att det skulle vara af synnerligen stort intresse att få bort alla dessa privilegierade gästgifverier, hvilka icke kunna med andra medel förhindras att drifva den näring, som de hafva privilegium på, i den omfattning som privilegierna ännu hafva och af statsmakterna äro erkända att hafva. Som herrarne veta, har det ju varit ett mycket lifligt önskemål från särskildt nykterhetsifarnes sida, att det skulle läggas i de kommunala myndigheternas händer att helt och hållet bestämman, huruvida inom en socken utskänkning af brännvin får äga rum. Så är ju ock förhållandet öfverallt, utom där dessa gästgifverier finnas. Det är därför tydligt och klart, att det vore önskligt att få bort dem. Nu säger den siste ärade talaren, att det icke är sagdt, att man får bort dem alla. Nej, det håller jag fullkomligt med om, men det är ju alldeles säkert, att man får bort en del af dem, och det anser jag tydligt framgå af den tablå, som här är framlagd i detta afseende. Hvad man vinner i den delen bör ju alltid ur nykterhetssynpunkt vara en verklig vinst.

Nu säger herr von Mentzer, att det är klart, att många icke komma att gå in härpå, emedan de begära mera än hvad af Kungl. Maj:t föreslagits. Ja, det förstås, men jag tycker, att det är en allmäntmänsklig svaghet att, när det är fråga om att begära, taga till så bra som möjligt. Därmed är icke alldeles

*Ang. ersätt-
ning till gäst-
gifvare, som
afstå från viss
rätt till ut-
skänkning af
brännvin.*

(Forts.)

sagdt, att man icke tager hvad man kan få, när det visar sig, att man icke kan få allt hvad man begär.

Så säges det, att Kungl. Maj:t i vissa fall föreslagit för hög ersättning, därför att Konungens befallningshafvande i somliga län uppskattat ersättningen mycket lägre än det belopp, till hvilket den enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle uppgå. Det är ju framhållet i kungl. propositionen hvad detta beror på, ty Konungens befallningshafvande i de olika länen hafva verkställt värderingen efter högst olika grunder, somliga efter den inkomst, som den *nu* bedrifna utskänkingen kan anses hafva medfört för vederbörande; men det är väl att märka, att sedan utminuteringsrätten upphört, och den upphör i år, måste naturligtvis ur ekonomisk synpunkt gästgifvarne, som då endast hafva rätten till utskänking kvar, lägga an så mycket mera på denna. Då är det mycket möjligt, att inkomsten kommer att stiga högst betydligt utöfver hvad Konungens befallningshafvande har beräknat. I den kungl. propositionen är ock anfördt exempel på huruledes en gästgifvare, som för närvarande icke bedriver någon utskänking, är bjuden 1,800 kronor om året för den utskänkingsrätt, som han fortfarande har i behåll, sedan utminuteringsrätten upphört. Jag tror, att vill man vinna någonting, måste man ovillkorligen bjuda någonting, som man kan tro att äfven dessa vilja vara med på. För min del får jag säga, att om man ock icke vinner alltför mycket med denna sak, vinner man ändock en stor fördel, och det undras mig, om icke den siste ärade talaren skulle anse till exempel att det vore en mycket stor vinst, att utskänkingsrätten vid Skillingaryd, som nu efter 8 års uppehåll återigen återkommer i höst, kunde komma att upphöra. Gästgifvaren har förklarar sig villig taga 2,000 kronor för att afstå från rättigheten, ehuru han förut haft en inkomst af 6,000 kronor, en inkomst, som med hänsyn till gästgifveriets läge invid Skillingaryds öfningsfält med all sannolikhet till största delen förskrifver sig från utskänkingen och icke från utminuteringsrätten.

För min del är det, som sagdt, ur renaste nykterhetsintresse detta förslag är framlagdt, och jag kan icke föreställa mig annat, än att kammaren lämnar sitt bifall därtill.

Herr von Mentzer: Jag ber att få betona, att jag icke det ringaste satte i fråga Kungl. Maj:ts nykterhetsvänlighet, utan jag vill med största tacksamhet erkänna den nykterhetsvänlighet, hvaraf jag är öfvertygad att Kungl. Maj:t är besjälad.

Det sades att man skulle kunna vänta, att gästgifveriägarne skulle gå in på hvad som nu är föreslaget, oaktadt de begärt högre ersättning. Emot hvad herr statsrådet sade vill jag ställa hvad utskottet själf säger, att det lärers kunna med ganska stor visshet antagas, att icke alla de gästgifveriägare, hvilka förklarar

sig villiga att afsäga sig nämnda rätt, verkligen komma att göra det. Så betonades särskildt, huruvida det icke skulle vara värdefullt att blifva af med utskänknings inom Skillingaryd. Jo visst är det värdefullt att blifva af med hvarje rättighet af ifrågavarande slag, men när man väger det ena mot det andra, kan det hända att man ändå får afstå från vissa fördelar. Framför allt vill jag icke vara med om det nöje det skulle skänka några af dessa gästgifvare, om de finge en års pension af brännvinsmedel, och sedan fortsatte att idka sin affär likaväl som förut, såsom jag förut haft förmånen framhålla.

Ang. ersättning till gästgifvare, som afstå från viss rätt till utskänkning af brännvin.

(Forts.)

Herr Törneblad: Då jag deltagit i frågans behandling inom det sammansatta utskottet, ber jag att få ägna några ord åt talaren på jönköpingsbanken.

Sannolikheten för att, om dessa gästgifvare skulle få en pension för att afstå från rättigheterna, de sedan skulle uppträda i en eller annan form, är väl mycken liten med den lagstiftning vi nu hafva, och det är just med afseende å genomförandet af den lagstiftningen, som utskottet varit med om detta förslag. Nu sade talaren från Jönköpings län, att det står ett *om* emellan, nämligen om de icke komma att antaga de erbjudna villkoren; men säkert är, att *om* man icke vågar någonting, vinner man ingenting, och jag tror då, att det är bättre att göra åtminstone ett försök. Det skulle högeligen förvåna mig, om icke han från sin ståndpunkt skulle anse det vara synnerligen önskvärdt att göra ett försök. Misslyckas det, är det ju mycket tråkigt, men det finns väl anledning antaga att det lyckas. Jag ber att få yrka bifall till förslaget.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt samt vidare på afslag därå, och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo sammansatta bevillnings- och lagutskottets den 17 och 18 i denna månad bordlagda betänkande, n:o 2, i anledning af väckta motioner rörande beskattning af jordvärde eller jordvärdestegring.

Om beskattning af jordvärde eller jordvärdestegring.

Fyra af de inom Andra Kammaren väckta motioner, som berörde frågan om beskattning af jordvärde eller jordvärdestegring, hade för förberedande behandling hänvisats till sammansatta bevillnings- och lagutskottet.

Om beskattning af jordvärde eller jordvärdestegring.
(Forts.)

Dessa motioner voro:

n:o 38, af herr *A. F. Vennersten*,
n:o 144, » » *O. G. Erikson* i Öfra Odensvi,
n:o 157, » » *C. A. Lindhagen* och
n:o 221, » » *H. Andersson* i Grimbo.

I motionen n:o 157 hade herr *Lindhagen* yrkat, »att Riksdagen beträffande beskattning af jordvärde eller jordvärdestegring måtte hos Kungl. Maj:t begära närmare undersökning af detta skattesystem samt framläggande af de förslag, som befinnas vara af sakens natur och våra förhållanden påkallade».

Herr *Vennersten* hade i sin motion hemställt, »att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes efter utredning, huruvida och i hvad mån åt landets stadskommuner borde beredas rätt att uttaga skatt å s. k. oförtjänt jordvärdestegring, hos Riksdagen göra de framställningar, till hvilka förenämnda utredning kan gifva anledning».

Herr *Erikson* i Öfra Odensvi hade hemställt, »att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes efter utredning, huruvida och i hvad mån åt landets kommuner borde beredas rätt att uttaga skatt å s. k. oförtjänt jordvärdestegring, hos Riksdagen göra de framställningar, till hvilka förenämnda utredning kan gifva anledning».

Utskottet hade på anförda skäl hemställt:

1:o) att Riksdagen ville, med anledning af herrar Lindhagens, Vennerstens och Eriksons i Öfra Odensvi motioner, i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i hvilken mån, då vid försäljning eller liknande afyttring af byggnadsgrund, bebyggd eller obebyggd, i stad eller på landsbygden s. k. oförtjänt jordvärdestegring förefinnes, denna skäligen bör göras till föremål för särskild beskattning, samt att Kungl. Maj:t ville för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill utredningen kan föranleda;

2:o) att herr Lindhagens ifrågavarande motion, i hvad den afsåge beskattning af jordvärde, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt

3:o) att herr Anderssons i Grimbo ifrågavarande motion måtte anses besvarad genom hvad utskottet under 1:o) här ofvan hemställt.

Reservation hade anförts af herrar *Wester*, *Åkerberg*, *G. Andersson* och *Lundsten*, hvilka ansett, att de förevarande motionerna icke borde till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt

af herrar *Lindhagen* och *Persson* i Malmö, hvilka hemställt, *Om beskattning af jordvärde eller jordvärdestegring.*
 1:o) att Riksdagen i anledning af herrar Lindhagens, Vennerstens och Eriksons i Öfra Odensvi motioner om beskattning af jordvärde eller jordvärdestegring måtte hos Kungl. Maj:t begära närmare undersökning af detta skattesystem samt framläggande af de förslag, som befunnes vara af sakens natur och våra förhållanden påkallade;

2:o) att herr Anderssons i Grimbo motion måtte anses besvarad genom hvad ofvan under punkt 1:o hemställts.

Herr Wester: Motionären har föreslagit beskattning å jordvärde och jordvärdestegring. Utskottet har emellertid ansett, att en beskattning af jordvärdet skulle vara så djupt ingripande i den privata äganderätten, att utskottet icke velat tillstyrka densamma. Däremot har utskottet ansett, att frågan om beskattning af jordvärdestegringen vore af den betydelse, att den borde af Kungl. Maj:t utredas för att sedan föreläggas Riksdagen. Utskottet har sålunda gjort en väsentlig skillnad mellan jordvärdet och jordvärdestegringen. Reservanten herr Lindhagen har däremot sagt något helt annat. Han säger, att beskattning af jordvärdestegring är endast en viss form för jordvärdebeskattning och att all dylik beskattning bygger på en och samma princip. Jag tror i det fallet, att herr Lindhagen har rätt. Denna princip går ut på, att genom beskattning beröfva den privata mannen äganderätten af jorden. Det är en högst betänkelig sak. Målet är nämligen att omintetgöra äganderätten af jorden, och medlet är beskattning. Nu kan man med skäl fråga: är då detta skatteobjekt så föga beskattadt förut, att man här behöfver inrätta en särskild skatt? Jag tror ingalunda, att så är förhållandet. Jordvärdet är till fullo beskattadt redan enligt nu gällande förordning, och jordvärdestegringen är det i de flesta fall också, ehuru det kanske är just denna, man här vill åt. Jordvärdestegringen är sålunda redan nu beskattad genom beskattningen af den vinst, som uppstår på densamma. Om nämligen genom försäljning af tomt eller fastighet uppstår en vinst, så blir den genom själfdeklaration beskattad. En annan vinst för kommunen är, att fastigheten får ett högre taxeringsvärde, som den alltjämt får beskatta. Sålunda är redan det ökade värdet till fullo beskattadt. Därtill kommer ett annat förhållande, som icke är rådande vid andra skatteobjekt än fastigheter, och det är, att vid hvarje köp, fastighetsvärdet och värdestegringen beskattas med extra pålagor. Man får nämligen betala stämpel till staten och i många kommuner en s. k. friskilling, som i vissa städer är 1% och i andra, åtminstone i en stad, går upp till 3% af köpeskillingen. Jag skall taga ett enda exempel hur denna skatt verkar, och detta från Norrköping. Där har en fastighet försålts

Om beskattning af jordvärde eller jordvärdestegring.
(Forts.)

4 gånger under de sista fem åren, och köpeskillingen har utgjort respektive 100,000, 110,000, 115,000 och 120,000 kronor. I följd af denna försäljning hafva köparna måst betala en friskilling till staden af respektive 1,000, 1,100, 1,150 och slutligen 1,200 kronor, förutom stämpelafgift till staten å 600, 660, 690 och sedan ända upp till 720 kronor. Sammanlagda beskattningen af denna friskillingspenning och stämpelafgift till staden och staten har sålunda för denna enda fastighet gått upp till 7,120 kronor utom all skatt, som i öfrigt har måst betalas för fastigheten under de gångna åren.

Nu säger utskottet, att utskottet har gifvetvis icke varit i tillfälle att fullständigt tränga igenom denna fråga. Och utskottet säger vidare, att det icke är i tillfälle att närmare angifva de principer, hvarpå en utredning skall grunda sig. Utskottet vet icke, hvad det vill, men det vill, att Kungl. Maj:t skall veta det. På detta viset aflåter ju Riksdagen ofta en skrifvelse till Kungl. Maj:t utan att närmare angifva de principer, hvarpå utredningen skall grunda sig. Sådana skrivelser vill jag icke vara med om, och därför ber jag, herr talman, att få yrka afslag å såväl motionen som utskottets skrifvelseförslag.

Herr Sjöcrona: De här föreliggande motionerna höra enligt min mening till de många inom Riksdagen, som mycket gärna kunna hafva uteblifvit, utan att fäderneslandet råkat i någon fara. Men när de nu hafva framkommit, så tillkommer det efter min uppfattning i första rummet vederbörande utskott att objektivt och fördomsfritt pröfva motionerna och gifva understöd åt hvad som i desamma kan anses vara berättigadt. Nu är det ju så, att herr Lindhagen i sin motion utgått från Henry Georges teorier om samhällets rätt till jorden och det nakna jordvärdet och därpå byggt hela sitt resonemang. Dessa Henry Georges läror angifva sig visserligen själfva icke vara statssocialistiska, men de äro synnerligen nära besläktade med de statssocialistiska lärorna och så nära, att de verkligen sammanfalla med hvarandra. Utskottet har emellertid helt och hållet tagit afstånd från motiveringen i denna motion och har ju också på grund däraf afstyrkt bifall till den del af herr Lindhagens motion, som egentligen grundar sig på dessa läror. Skulle nu en skrifvelse i enlighet med utskottets hemställan komma att beslutas, kommer naturligtvis den skrifvelsen endast att omförmåla, att motioner blifvit väckta, och i öfrigt icke innehålla andra motiv än den korta motivering, som utskottet beledsagat sin hemställan med. Däri ligger således icke någon statssocialism uttryckt från Riksdagens sida.

Hvad nu angår beskattningen af den så kallade oförtjänta jordvärdestegringen, vill jag till en början omskrifva detta så, att det är detsamma som beredande åt den, som genom uppoffring

och arbete åstadkommit en jordvärdestegring, af någon måttlig andel i denna jordvärdestegring utaf den, som äger jorden, men själf icke offrat något som helst arbete eller penningar för att åstadkomma denna jordvärdestegring. En sådan delaktighet i jordvärdestegringen kan åstadkommas på två sätt. Det ena är, att man, innan ett till jordvärdestegring föranledande företag sättes i gång, tillförsäkrar sig bidrag i en eller annan form af ägaren till den eller de jordar, som skulle komma att stiga betydligt i värde genom detta företag. Och det andra är, att om ett sådant bidrag för ett företag icke lämnats, man får detta bidrag, när vid försäljning det visat sig, att en verklig och afsevärd jordvärdestegring inträdt.

Om beskattning af jordvärde eller jordvärdestegring.

(Forts.)

Det första sättet att bereda sig bidrag har, mina herrar, i vårt land varit använt sedan lång tid tillbaka, företrädesvis utaf staten själf. När det var fråga om att bygga mellanriksbanan genom Jämtland, beviljade Jämtlands läns landsting 100,000 kronor såsom bidrag till denna anläggning, hvilket staten naturligtvis tog emot. Om jag icke misstager mig, har staten vid sina järnvägsbyggnader flera gånger betingat sig jordupplåtelse, där järnvägen skulle dragas fram. I fråga om enskilda järnvägsanläggningar är det då nästan exempellöst att sådana komma till stånd, utan att bolaget eller interimsstyrelsen, som tagit den saken om hand, betingat sig aktieteckning, som betalas meddelst kostnadsfri upplåtelse af jorden. Och, mina herrar, hur gör staten, när det är fråga om att förlägga regementena till de olika städerna? Har icke staten då betingat sig ganska afsevärda bidrag från dessa kommuner just på grund af värdestegringen, som kommunerna anse uppkomma genom att få dessa regementen förlagda inom sitt område. Genom den af denna Riksdag antagna stadsplanelagen är nu fastställt, att när en tomtägare bygger vid en ny gata, skall han gifva kommunen ersättning för halfva gatans bred intill 9 meter, — naturligtvis på grund af den jordvärdestegring, som hans tomt vinner genom att gatan blir framdragen.

Här är sålunda flera exempel på att man begagnat sig af detta medel att, redan innan ett företag sättes i gång, betinga sig bidrag för jordvärdestegringen. Men det säger sig ju själf, att förhållandena mången gång gestalta sig så, att man icke kan få fram ett sådant bidrag för företaget och att en jordvärdestegring visat sig först vid en försäljning. Då kan det ju, särskildt inom städerna, liksom också i ganska afsevärd mån i dessa köpingar, municipalsamhällen och stationssamhällen, visa sig, att jorden stigit till 10 gånger det värde, den haft förut. Detta är så väl känt för herrarne, så att jag icke behöfver uppehålla mig härvid. Då synes det ju vara billigt, att när jordägaren icke gjort ett öres uppoffring för åstadkommande af denna

Om beskattning af jordvärde eller jordvärdestegring.
(Forts.)

jordvärdestegring, han får lämna någon del af densamma till den, som åstadkommit jordvärdestegringen genom uppoffring.

Stockholms stadsfullmäktige hafva, inseende detta, för några dagar sedan med 77 röster mot 3 beslutit en underdånig hemställan till Kungl. Maj:t alldeles i samma riktning, som här är ifrågasatt. Detta måtte väl ändå bevisa, att här föreligger ett behof, kan jag nästan säga, att få en lagstiftning i denna riktning. Utaf utskottsbetänkandet kunna herrarne inhämta, att i nästan alla länder i Europa har man redan infört lagar i den riktningen eller också, att där är förslag väckt om att få sådana lagar till stånd. Det är ju gifvet — jag vill säga det med anledning af hvad en ledamot i kammaren yttrade till mig för ett par dagar sedan hafva händt här i Stockholm — att om en stad betingar sig i fråga om ett område, öfver hvilket staden vill utlägga stadsplanen, att ägaren skall lämna marken fritt och kanske till och med ordna gatorna med tuktad sten och asfalt, då har ju den jordägaren redan fått underkasta sig sådana uppoffringar, att jordvärdestegringen icke är oförtjänt. Då kan man naturligtvis icke af honom begära något ytterligare.

Nu invändes det af den förste talaren, att jordvärdestegringen är redan tillräckligt beskattad genom våra nuvarande författningar. Därmed syftade han naturligtvis på den upptaxering, som hvart femte år äger rum och hvarvid man tager hänsyn till stegringen i värdet. Ja, det är fullkomligt riktigt, men den invändningen skulle han gjort mot jordvärdeskatten, som utskottet afstyrkt, men icke mot denna jordvärdestegring, som visar sig vid en försäljning, ty den ökade taxeringen på fastigheten, som kan inträda hvart femte år, träffar endast köparen. Säljaren drabbas naturligtvis icke af den ökade taxering, som kan ifrågakomma, efter det han sålt fastigheten och fått tio gånger mer än hvad han själf gifvit för densamma.

Samme talare fäste uppmärksamheten på stämpelskatten. Den är ju, som man säger, en omsättningsskatt, och den får i regel betalas af köparen, icke af säljaren. Detsamma gäller om den så kallade friskillingen. Jag vill om den säga, att jag aldrig lyckats få reda på den lag, som berättigar städerna till att få denna skilling. Det beror visst på gammal häfd. Jag vet att den förekommer i en och annan stad, men, som sagdt, denna friskilling erlägges af köparen och icke af säljaren. Säljaren går alldeles fri från att lämna någon del af den stora vinst, han gjort på grund af det allmännas uppoffringar för åstadkommande af en sådan jordvärdestegring. På grund af detta tillåter jag mig hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Trygger: Jag ber om ursäkt, att jag upptager kammarrens tid några ögonblick, men frågan är så viktig, att jag icke tror, att man kan affärda den utan vidare.

Vi hafva nyligen bevittnat, hur farligt det är att skrifva först och tänka sedan, och det bör gifva oss särskild anledning, när vi såsom nu hafva en mängd skrifvelseförslag att tänka på, huruvida vi verkligen böra aflåta dem. När man bedömer, hur man skall skrifva, är det otvifvelaktigt, trots hvad som sägs i utskottet, att den motivering, som stått i motionen, som föranledt skrifvelsen, kommer att gifva en viss färg åt skrifvelsen. Det kan därför vara af vikt att se något närmare på hvad motionärerna sagt.

Om beskattning af jordvärde eller jordvärdestegring.
(Forts.)

Då hafva vi först herr Lindhagen, och jag behöfver icke säga mer än några ord af hvad han sagt för att karakterisera motionen. Han säger: all beskattning är konfiskation, och all konfiskation kan, om man så vill, kallas beskattning. Det är alldeles motsatsen till den uppfattning, som jag tror att vi alla andra här i kammaren hafva, ty skillnaden mellan konfiskation och beskattning är, att för konfiskation finnes ingen norm, som heter rättvisa, men den normen finnes för beskattningen. Följaktligen är frågan om att konfiskera den oförtjänta vinsten den tanke, som ligger till grund för herr Lindhagens motion. Det betyder, att beskattningen af denna vinst icke skall ske efter rättvisa, utan efter godtyckliga grunder.

Herr Vennersten uttrycker sig i sin motion försiktigare och står i själfva verket på en annan ståndpunkt än herr Lindhagen, men han anför några exempel på oförtjänt vinst, som äro värda att beaktas. Han säger: »Lika väl som vid arf eller gåfva kan en person tänkas erhålla en oförtjänt vinst därigenom, att en förmögenhet, han redan äger, utan hans åtgöranden stiger i värde.» Sålunda, beskattningssynpunkten vid arf och gåfva skulle vara, att det är en oförtjänt vinst. Sedermera säger motionären, då han kommer till fastighetsbeskattningen, att det är svårt att afgöra, hvad fastighet å landet beträffar, om en värdetillväxt är oförtjänt eller om den beror på jordförbättring. Och, heter det vidare, att en värdetillökning, som skett på grund af annan persons uppoffring eller samhällsförhållanden, skulle höra till oförtjänt vinst, och slutligen det, att beskattning af värdestegringen bör anbefallas af det skäl, att den vore ägnad att förekomma jordspekulationer. Dessa vore nämligen synnerligen skadliga, och man borde gifva kommunerna fria händer att därvidlag bestämma skattens belopp.

I utskottets hemställan och i denna senare motion finnes, såvidt jag uppfattat saken riktigt, något, som är sant, och åtskilligt, som är felaktigt.

Hvad som är sant är det, att i fråga om en vinst, som en person gör till följd af värdestegring å en fastighet genom uppoffring af andra personer eller samhället, det är fullt rimligt, att han får dela med sig af denna vinst. Denna synpunkt är också beaktad i stadspanelagen, som här nyligen antogs. Vidare om,

Om beskattning af jordvärde eller jordvärdesteering.

(Forts.)

för att få begagna annans mark för ett visst ändamål, denna mark skall exproprieras, är det också rimligt, att man har sådana expropriationsbestämmelser, att icke den värdesteering, som blott beror på att marken behöfver tagas i anspråk för detta ändamål, kommer uteslutande ägaren till godo. Därtill finnes icke något berättigande. Detta är också beaktadt i den skrivelse, som Riksdagen med afseende på expropriationslagen i år beslutit.

Lagutskottets ärade ordförande åberopar emellertid, att vi redan hafva en tillämpning af den nu föreslagna beskattningen, som går ännu längre. Han sade nämligen, att vid järnvägsanläggningar och när det är fråga om regementenas förläggningssorter få kommunerna eller andra bidraga. Ja, det är sant, men den ärade talaren förbisåg, att det sker genom frivillig öfverenskommelse, och då står det öppet för dem att, innan de gifva bidrag, undersöka, huruvida den vinst, de ha att vänta, verkligen svarar mot de bidrag, de lämna.

Men för att gå till det väsentligaste, så frågar jag: Hvad är oförtjänt ekonomisk vinst? Vi hade denna fråga före, då några ledamöter i kammaren häromedagen voro tillsammans och diskuterade. Jag försökte då för mig fixera, hvilken vinst som är förtjänt och hvilken vinst som är oförtjänt. När jag såg bort från de fall, jag nyss nämnde, och därefter sökte göra klart för mig, huru man skulle kunna beskatta en oförtjänt vinst och draga en rimlig gräns mellan förtjänt och oförtjänt vinst, så lyckades det emellertid icke. Om vi t. ex. tänka oss det fallet, att en person är enfaldig och en annan har godt hufvud, kommer naturligtvis den, som har det goda hufvudet, att förtjäna mera än den, som är enfaldig. Åtminstone kan man a priori tro, att det blir så. Skall man då säga, att den vinst, som personen med det goda hufvudet gör, är en oförtjänt vinst? Ingen kan ju tillräkna sig som förtjänst, att han har ett godt hufvud, och ingen kan räknas till last, att han är af naturen mindre begäfvad.

Men låt oss gå vidare. Med afseende på lös egendom är det många personer, som göra stora vinster. Låt oss antaga, att vi hafva två personer och att det finnes två aktiebolag. Den ene personen placerar sina penningar i det ena bolaget, t. ex. företaget A, och den andre sina penningar i det andra bolaget, företaget B. I företaget A finnes en synnerligen framstående och duglig disponent, tack vare hvars förmåga affären går lysande, utvecklar sig år efter år och gifver stor utdelning. I affärsföretaget B är det en oduglig disponent, som trampar och trampar år efter år och kommer icke ur fläcken, utan affären går med förlust. Är det en förtjänt eller oförtjänt vinst, som förre aktieägaren gör? Jag kan icke finna, att han är mera förtjänt att få större utdelning än den andre i det företag, hvori han gått in och som går med förlust.

Sedan komma vi till frågan om förtjänt eller oförtjänt vinst med hänsyn till fastigheter. Den ene personen tror, att staden skall utveckla sig hastigt, och därför lägger han ned sina penningar i fastigheter i den staden. Det står öppet för hvar och en att göra sammaledes, men ingen annan tror, som han tror, och ingen vill lägga ned penningar i en dylik spekulation. En annan tror, att det är en annan stad, som skall utveckla sig, och köper fastigheter i den stadens närhet. Den ene kalkylerar rätt, och den andre misstager sig. Är det en förtjänt eller oförtjänt vinst, som den förre gör?

Om beskattning af jordvärde eller jordvärdestegring.

(Forts.)

Låt oss vidare tänka, att en person för 20 år sedan köpte skog, då åtskilliga andra här i mellersta Sverige icke voro ifriga att köpa skog, utan hellre lade ned sina penningar på jordbruk. Det har nu efter 20 år visat sig, att den, som köpte skogen, gjort en god affär, men den, som köpte en egentlig jordbruksfastighet, en klen affär. Är den vinst, som den förre gjort, en förtjänt eller oförtjänt vinst?

Och slutligen, om man skall beskatta den oförtjänta vinsten, skall man då icke gifva ersättning åt den, som gjort en oförtjänt förlust? Jag kan icke finna annat än att det senare vore en konsekvens af det förre.

Man bör icke i denna ytterst viktiga fråga skriva till Kungl. Maj:t utan att iaktaga den allra största försiktighet. Och jag kan icke finna, att så skett i lagutskottets hemställan. Är det icke bättre, att, om man kunde påvisa särskilda konkreta fall, där det är uppenbart för hvar och en, att en särskild beskattning borde ske, man noga undersökte dessa fall och med ledning däraf tänkte sig, hur man skulle komma till en passande lagbestämmelse, än att man aflåter en skrivelse, så obestämd och till sina konsekvenser så farlig som den nu föreslagna.

Jag hemställer om afslag å utskottets hemställan.

Herr Lundsten: Då jag antecknat mig såsom reservant, må det tillåtas mig att yttra några ord, och skall jag då utesluta en del af hvad jag velat säga, när den siste talaren framhållit åtskilligt, som jag eljest ämnat uttala.

Det af utskottet framlagda förslaget grundar sig på fyra i Andra Kammaren väckta motioner, hvilka alla mer eller mindre beröra beskattning af så kallad oförtjänt jordvärdestegring. En af motionärerna, herr Lindhagen, har därjämte upptagit frågan om beskattning af jordvärdet, hvilket motionären förklarar kunna tillämpas genom att beskatta själfva det naturliga jordvärdet, som uppkommer därigenom, att man frändrager värdet af allt på jorden nedlagdt arbete. »Jordfrågan löses af sig själf genom att ouppodlad jord och obebyggd tomtmark beskattas lika högt som jord, hvilken genom odlings- eller byggnadsarbete fått vida högre värde». Så förklarar han, att det skulle kunna tillämpas.

Om beskattning af jordvärde eller jordvärdestegring.
(Forts.)

Men när motionären härigenom sammanblandat frågan om jordvärde och jordvärdestegring, har det varit svårt, om ens möjligt, att vid behandlingen af denna fråga skilja på dessa två saker. Då därjämte ringa eller om ens någon utredning förelegat, har utskottet i punkten 2), hvori jag instämmer, hemställt om afslag å herr Lindhagens motion om beskattning af jordvärdet.

I fråga om den oförtjänta jordvärdestegringen kan jag icke neka till att det synes mig, som i vissa fall en beskattning däraf kan vara berättigad; men då denna fråga är för våra svenska förhållanden alldeles ny och därjämte efter min uppfattning alldeles för litet utredd och motiverad, må man icke undra på, att jag har mina betänkligheter i fråga om densamma. Därjämte anser jag, att man icke bör stifta lagar, som hindra spekulationen. Ett samhälles utveckling eller framåtskridande beror väl ändå i hufvudsak på enskildes spekulatioen eller företagsamhet. Om spekulatioen ej får röra sig fritt, befarar jag, att företagsamheten på många ställen aftar, hvilket skulle vara till stor skada för samhällenas utveckling. Af utskottets motivering framgår äfven, att utskottet hufvudsakligen stödt sitt beslut på broschyrer äfvensom »*Ekonomisk tidskrift*». På sidan 20 i utskottets förslag åberopar utskottet förutnämnda broschyrer icke mindre än fyra gånger och framhåller exempel från Australien och tyska kolonien Kiatschao, som ligger i Kina. Utskottet framhåller sålunda själfvt i sin motivering å sidan 21: »Utskottet har icke varit i tillfälle att på annat sätt än genom källor i andra hand förskaffa sig kännedom om i utlandet gällande lagstiftning eller därstädes framställda lagförslag i ämnet». Vidare säger utskottet på sidan 30: »Utskottet har gifvetvis icke kunnat intränga i denna för vårt land opröfvade och jämväl i öfrigt nya beskattningsfråga tillräckligt djupt för att kunna uttala sig annat än i största allmänhet.» Och längre ned: »Såsom af det förestående framgår, är utskottet icke i tillfälle att närmare angifva de principer, hvarå eventuellt förslag till införande i vårt land af skatt å oförtjänt jordvärdestegring borde grundas».

Såsom häraf framgår, är frågan för litet utredd. Jag kan således icke vara med om att besvara Kungl. Maj:t med en skrifvelse, i synnerhet som utskottet icke ens kan angifva de principer, hvarpå ett eventuellt förslag till införande i vårt land af skatt å jordvärdestegring bör vara byggdt. På grund häraf, herr talman, yrkar jag afslag å punkten 1) i utskottets förslag.

Herr Bergendahl: Det är väl sant, att den ifrågasatta skatteformen är rätt egendomlig, och jag tror, att den ofta blir mycket svår att tillämpa. Men den är dock af stor betydelse, och den har i sig så mycket af intresse, att krafvet på en utredning är fullt befogadt. Det är nog icke så, som den förste ärade talaren nämnde, att man vill på denna väg komma åt

den enskildes äganderätt. I de länder, där man har infört denna beskattning i en eller annan form, har man helt visst mycket stor respekt för äganderätten. Så är onekligen förhållandet i England, där den socialekonomiska individualismen har sitt allra bästa rotfäste. Skatteformen hvilar måhända på en mera främmande åskådning af samhällets rätt mot den enskilde, men ju mera samhällets verksamhet vinner i omfattning och fördjupas, ju mera förändras gifvetvis förhållandet mellan samhället och den enskilde. Och det är ju icke orimligt, att, när samhället gör så mycket för den enskilde, denne, som alldeles gifvetvis vinner fördelar af denna samhällets verksamhet, får gifva till detta sin särskilda tribut.

Den ärade talaren på kopparbergsbänken talade om, huru svårt det är att definiera den ifrågasatta värdestegringen. I många fall kan det onekligen vara förhållandet; detta får emellertid den undersökning, som kommer till stånd, ifall utskottets förslag vinner Riksdagens bifall, vidare påvisa. Den ärade talaren nämnde tillika, att konsekvensen af en beskattning af så kallad oförtjänt värdestegring skulle föranleda till ersättning, om en oförtjänt förlust uppstode. Jag undrar, om icke sådant förekommer i vissa fall. Stadgar icke olycksfallsförsäkringslagen en ersättning för sådan förlust? Äro icke dessa understöd, som lämnas för frostminskningsföretag, och andra åtgärder för att förebygga oförutsedda förluster ansatser i den riktningen?

I England utgår denna skatt efter särskilda grunder. För detta redogöres icke närmare i utskottets utlåtande, och därför ber jag få nämna några ord därom. När ett kommunalt företag, t. ex. en gatanläggning, ett broföretag eller en spårvägsanläggning, skall verkställas, uppdrages på förhand en viss rayon, inom hvilken man anser, att detta företag kan inverka på värdet af därinom liggande fastigheter. En värdering af dessa fastigheter äger rum, innan företaget verkställs och utan hänsyn till detta. Sedan den kommunala anläggningen är fullbordad, skall ny värdering af de fastigheter, som ligga inom detta område företagas. Visar sig då, att värdestegring föranledts af detta företag, äger kommunen rätt att pålägga en viss skatt på denna värdestegring. Men med den frihet, som är rådande i England, är det tillika stadgadt, att därest icke fastighetsägaren vill underkasta sig att erlægga denna skatt, skall kommunen vara skyldig att inlösa hans fastighet efter det värde, som den hade *före* den kommunala anläggningens fullbordan, eller också afstå från skatten. Genom en sådan åtgärd kränkes icke alls den enskildes äganderätt eller den enskildes rätt i allmänhet, men man tar ut af fastighetsägaren, hvad som bör tillkomma kommunen för den anläggning, som den har gjort.

Utskottet har emellertid inskränkt frågan om utredning till att endast afse försäljning eller liknande afyttring af byggnads-

Om beskattning af jordvärde eller jordvärdestegring.
(Forts.)

grund. Jag undrar, om en sådan begränsning är riktigt klok, ifall man vill ha en allsidig och uttömmande utredning. Därigenom har utskottet på förhand i sakens outhärliga skick intagit en bestämd ställning och gifvit vitsord åt det tyska systemet. Det synes mig vara alldeles för tidigt. Frågan är för invecklad och för våra förhållanden för främmande för att man skall göra ett sådant partitagande. Jag kan nämna ett fall, då det syntes mig, att en beskattning i det hänseendet borde äga rum, men som, om detta utskotts-förslag skulle vinna bifall, icke skulle komma att falla under denna beskattningsform. En stad beslöt att lämna staten ett högst afsevärdt jordområde för en regements-förläggning. Staden gjorde i detta hänseende en mycket stor uppoffring. I närheten af den plats, som var bestämd för regementets förläggning, låg en stadsegendom, s. k. länderi, som användes till jordbruk. Innan frågan om regementets förläggning kom upp, hade detta länderi ett värde af 16,000 kronor; sedan beslut fattats om regementets förläggning, gäfvos anbud på det-samma af 50,000 kronor. Härigenom hade således uppstått en vinst på 34,000 kronor, men jordägaren ansåg den vara alldeles för ringa. Nåväl, han har icke gjort någonting för denna värdestegring, är det då orimligt, att han får vidkännas någon beskattning för den omedelbara vinst han haft? Enligt utskottets förslag undgår han beskattning för värdestegringen, ty han försäljer fastigheten såsom jordbrukslägenhet och icke såsom byggnadsgrund. Säljer han den icke, utan indelar jorden i byggnadstomter, som han upplåter på 50 år till bebyggande, blir hans inkomst kanske mycket större, men man kommer i beskattningsväg icke åt denna inkomst på annat sätt än genom den särskildt ökade taxering, som fastigheten kan få.

Af utskottets ordförande har omnämnts, hurusom Stockholms stadsfullmäktige beslutat en framställning uti ifrågavarande syfte. Det skedde på förslag af deras beredningsutskott. Beredningsutskottet hade hemställt om en skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran, att Kungl. Maj:t ville vid behandlingen af frågan om den kommunala beskattningens ordnande låta utreda frågan om rätt för kommuner att upptaga skatt å vinst genom värdestegring å fast egendom. Denna formulering synes mig vara mycket ändamålsenligare, därför att utredningen skulle då bli mera uttömmande. Detta förslag blef stadsfullmäktiges beslut, men med det tillägget, att undersökning borde ske äfven rörande skatt å jordvärde. Jag medger, att det kan vara betänkligt att ifrågasätta en sådan skatt — det är ju onekligen ett steg i socialistisk riktning — men jag undrar, om det skulle skada att en utredning skedde äfven rörande skatt å jordvärde, så att man finge riktigt klargjort, hvad denna skatt verkligen innebär, och drömmen om dess förträfflighet kanske hos mängden då skulle försvinna. Jag anser således, att det är mindre lyckligt att göra

den inskränkning, som utskottet föreslagit, emedan utredningen då icke blir så tillfredsställande, och jag skullo för min del vilja vara med om en formulering sådan som stadsfullmäktiges i Stockholm beredningsutskott föreslagit. Men då detta nu icke kan komma under ompröfning, ber jag för min del att få, för att ingen gräns må uppdragas, yrka bifall till det förslag, som innebäres i herr Lindhagens reservation, till hvars motivering jag dock icke vill ansluta mig.

*(Om beskattning af jordvärde eller jordvärdestegring.
(Forts.)*

Herr Östberg: Då jag gillar det slut, hvartill utskottet kommit i denna fråga, skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan. Men jag kan därvidlag icke ansluta mig till den motivering, som förekommer i motionerna, och det behöfver jag ju icke göra. Jag vill se denna fråga uteslutande såsom en skattefråga och ingenting annat. Staten och kommunen behöfva väl se till, att de erhålla skattebidrag från de olika skatteföremålen, så långt detta kan förenas med rättvisa och billighet. Det är därför naturligt, att man vändt sina blickar äfven till det nu föreslagna sättet att upptaga en del af beskattningen.

Utskottet har icke, enligt min mening, rätt, då det säger, att de frågor, som nu äro å bane, äro för vårt land opröfvade och jämväl nya. Jag anser, att så icke är förhållandet. Äfven i vårt land ha vi fått göra bekantskap med både jordvärdeskatt och jordvärdestegringskatt. Vi behöfva bara tänka på våra gamla grundskatter, de voro jordvärdeskatter, men ojämnt och orättvist fördelade. I och för sig är en fastighetsskatt, hvilket är detsamma som en jordvärdeskatt, ingen orättvisa. I andra länder finnas sådana fortfarande kvar. I Tyskland har staten vid den stora skattereformen öfverlämnat dessa fastighetsskatter till kommunernas förfogande. Det är således helt och hållet beroende på, huruvida jordvärdeskatten låter förena sig med rättvisa och billighet; gör den det, kan man ingalunda tala om något ingrepp i äganderätten. Man kunde likaväl säga detta om hvilken annan skatt som helst, ty alla skatter kunna användas så, att de blifva i högsta grad orättvisa och obilliga. Men skatten behöfver icke bli det.

Hvad beträffar jordvärdestegringskatten, förhåller det sig så, åtminstone i städerna, att om en person säljer en fastighet kort efter det han köpt den, beskattas han för hela vinsten. Det har af en person sagts mig, att praxis hos taxeringsmyndigheterna vore den, att, om köp och försäljning sker inom ett år, den person, som sist sålde, taxeras för hela skillnaden mellan det han betalat och det han fått. I Stockholms stadsfullmäktige yttrades för några dagar sedan, att man tillämpar det så, att om försäljning sker inom 3 år från förvärfvet, äger beskattning af den erhållna vinsten rum. Detta är väl intet annat än en jord-

Om beskattning af jordvärde eller jordvärdestegring. värdestegringsskatt? Således är det orätt att säga, att detta är någon nyhet.

(Forts.) En önskan måste ju förefinnas att söka beskatta vinsten på alla områden, huru den än erhålles, ty det allmänna behöfver alla bidrag från sina medlemmar. Om köp och försäljning äga rum på andra områden, får man ju skatta för vinsten. Köper jag ett parti spannmål och säljer det, får jag skatta för hela vinsten. Då är det väl icke i och för sig något orimligt, om man, då man på samma sätt köper och säljer jord, får utgöra skatt för den vinst man erhållit.

Enligt våra hittills gällande lagar har detta icke varit fallet. Man har sagt, att det är kapitalvinst och att för sådan behöfver man icke skatta. Men då vill jag fråga: finnes någon rättvisa i ett sådant betraktelsesätt? Enligt min mening icke. Dessutom, hvad fastigheterna beträffar, särskildt i städerna, finnas alldeles särskilda anledningar till att vinst på fastighetsförsäljning bör framför annan liknande vinst beskattas, och det därför, att denna vinst uppkommer mycket ofta och till hufvudsaklig del genom samhällets tillväxt och direkta åtgärder. I Stockholm har man mycket god erfarenhet af detta. När staden tar upp nya trafikleder eller anlägger nya broar, uppfartsvägar till söder eller nya parker, är det gifvet och klart, att fastighetsvärdena i trakten stegras högst betydligt. När försäljning sker, inhöstar säljaren en ganska betydlig vinst. Enligt min mening är det klart, att samhället med stort skäl kan begära af en sådan enskild person att få någon del af vinsten till hjälp för de direkta utgifter, som samhället haft.

I utlandet anses detta icke vara något märkvärdigt. I andra länder finnas nämligen lagar och författningar, som bestämdt säga, att när staden gör vissa anläggningar, är den enskilde fastighetsägaren skyldig att lämna bidrag därtill. Hos oss har genom den nya stadsplanelagen ett steg tagits i den riktningen, men detta hindrar icke, att man går vidare på samma väg.

På de skäl, jag nyss anfört, anser jag denna skatt framför allt vara en kommunalskatt. Detta har också Stockholms stadsfullmäktige, hos hvilka frågan nyligen varit före, angifvit såsom sin mening. I den skrifvelse, som af dem beslutats, framhålles önskvärdheten af att kommunen kommer i åtnjutande af den skatt, hvarom här är fråga.

Den förste ärade talaren anmärkte, att fastigheterna redan få vid försäljning vidkännas stämpel och i vissa städer friskilling eller dylikt. Men detta få alla fastigheter betala. Om jag säljer en fastighet för ett lägre pris än jag själf betalat för den — sådant inträffar ock — skall jag lika fullt betala i det ena fallet såväl som i det andra. Därmed träffar man icke den vinst, som uppstår, då man erhållit betydligt högre pris än det, för hvilket man själf köpt.

Herr Trygger erinrade, att man kan göra både goda och dåliga affärer, beroende på mer eller mindre omtänksamhet och förstånd i affärer, och frågade, hvilken vinst kunde anses förtjänt eller icke förtjänt. Jag vill icke svara på den frågan, ty det är alldeles onödigt att i detta sammanhang besvara den. Enligt min mening bör man skatta för vinsten, vare sig den är förtjänt eller oförtjänt. Man skattar i andra fall för den förtjänta vinsten, hvarför skall man då icke skatta för den vinst, som i vissa fall kan anses oförtjänt. Då en vinst beskattas, frågas det icke efter, om den erhållits genom bedrägeri eller genom ärligt, redbart arbete; och det finnes i skattelagarna särskildt sagdt, att man icke har att ingå i en pröfning, huru inkomsten förvärfvats. Det är inkomsten eller skatteförmågan, som tages i anspråk, och man behöfver verkligen icke tänka efter, huruvida den är förtjänt eller icke. Jag anser, att man gärna kunde låta bli att använda slagordet: oförtjänt värdestegring, ty frågan, om den är förtjänt eller icke, hör egentligen icke hit.

Liksom den siste ärade talaren håller jag före, att det slut, hvartill Stockholms stadsfullmäktige kommit, fått en bättre formulering. Men det finnes ju icke skäl att nu, om man vill understödja saken, frångå den formulering, som utskottet föreslagit. Jag vill emellertid ytterligare påpeka, att man har stor anledning att fästa afseende vid, att representationen i rikets största stad så godt som enhälligt uttalat sig för tillämpningen af den princip, som här är å bane.

I ett afseende gillar jag icke fullt utskottets mening, ty utskottet anser, att man bör kunna lösa denna fråga alldeles oberoende af frågan om en reform af den kommunala beskattningen i öfrigt. Jag hyser tvifvel därom och tror, att denna fråga står i sådant sammanhang med andra beskattningsfrågor, att den lämpligen bör lösas i sammanhang med en mera vidt omfattande kommunal skattereform. Detta får emellertid tagas i öfvervägande, då man går in på frågan, och jag anser det icke betyda så mycket, om man uttalar den förhoppningen, att frågan om jordvärdstegringsskatten skall kunna lösas fristående.

Jag anhåller, herr talman, om bifall till utskottets hemställan.

Herr Cavalli: Vi stå ännu en gång inför ett förhållande, som träffar oss jämt och ständigt; vi stå inför ett förslag till skrifvelse och — vi resonera om abstrakta ting, hvaraf vi icke veta någon annan konkret påföljd än en kommitté. Det har här om dessa skrivelser af en talare förut i dag blifvit framhållet alla de vanskligheter, som åtfölja dem, den oklarhet, som finnes, då man beslutar skrifvelsen, och svårigheterna i de påföljder, som komma, då Riksdagen får ett förslag framlagdt, som den icke väntat. Riksdagen har emellertid själf begärt det och måste

Om beskattning af jordvärde eller jordvärdstegring.

(Forts.)

Om beskattning af jordvärde eller jordvärdestegring.
(Forts.)

följaktligen taga det ungefär så som det kommer. Trots detta kunde den ärade talare, jag åsyftar, tillstyrka bifall till föreliggande skrifvelseförslag, och jag föreställer mig, att han då hoppades, att det förslag, som här är framlagdt, skall blifva lyckligare än det han själf kritiserade.

Hvad själfva frågan beträffar, så är i denna icke mer än en sak, som är ny, och det är namnet: »den oförtjänta värdestegringen», som jag, uppriktigt sagdt, icke begriper. Jag har hört på herrarnas anföranden, alla grundliga och utredande, men — det måtte bero på mig — jag är lika okunnig, jag förstår ännu icke, hvad som menas med »oförtjänt värdestegring», trots att jag något sysslat med skattesaker. Däremot har själfva frågan varit före vid upprepade tillfällen, och jag erinrar, att den kommunalskatteskommitté, hvilken tillsattes 1897 och arbetade flera år, sysselsatte sig med den vinst, som uppstår vid ökning af värdet på fast eller lös egendom, ty, mina herrar, det är också oklart, hvarför de, som tala för förslaget, endast vilja, om jag får begagna uttrycket, »komma åt» den fasta egendomen. Hvad är det, som i själfva verket skiljer i beskattningshänseende vinst på lös och på fast egendom? Här har framhållits, att vissa anordningar i de stora städerna öka värdet å tomter och hus, att andra omständigheter öka värdet å aktier. Men hvarför skall det ena slaget af vinst gå fritt, men det andra icke? För mig är detta fullkomligt oförståeligt, och jag vågar påstå, att förvärfvet i stort sedt är lättare af lös egendom än af fast, ty det är lättare att skaffa sig ett papper, hvilket förvaras i portföljen, än att köpa en fast egendom, som är tung att förvalta och svårare att försälja. Värdepapper, som man vill försälja, kan man kasta ut i marknaden i små poster. En sak till, från hvilken jag måste taga afstånd, är, att hela frågan synes gälla att skaffa kommunerna inkomster. Detta bestrider jag; så länge den direkta statsskatten utgör grunden för kommunalbeskattningen, måste staten få sin del af en dylik skatt. Att här fränkilja detta till en domän, hvilken kommunen skulle taga hand om, men staten icke hafva något att skaffa med, är ett afvikande från den princip, på hvilken skattelagstiftningen är byggd. Att denna behöfver ändras eller reformeras, är nog möjligt, men så länge vi hafva den, få vi se till, att dessa särskilda slag af skatter följas åt.

Nu har man såsom skäl, hvarför vi borde antaga föreliggande skrifvelseförslag, anført det förhållandet, att i landets största kommun, Stockholm, stadsfullmäktige så godt som enhälligt begärt en lagstiftning i denna riktning. Men såvidt jag vet, föreligger här till Riksdagens pröfning en motion, icke en af Stockholms stadsfullmäktige gjord framställning. Denna har gått till Kungl. Maj:t, och hvad Kungl. Maj:t gör i anledning däraf, är för mig okänt; jag har här att pröfva motionen, således icke

Stockholms stadsfullmäktiges framställning, hvilken, såsom tydligen framhållits af en föregående talare, icke oväsentligt skiljer sig från det förslag, som utskottet här kommit med. Jag vill vid denna sena timme icke längre upphålla mig vid detaljer af frågan. Den är verkligen för öfrigt så stor och vidlyftig, att om vi också röra vid den helt litet, sväller den bra mycket ut samt är en af de subtilaste punkterna i skattelagstiftningen. Att man nu med denna motivering skall kunna gå till en skrifvelse till Kungl. Maj:t, är för mig icke lätt att förstå, och, mina herrar, jag lägger härtill: hvilka reformer i skattelagstiftningen än må komma att vidtagas — och vi hafva i år börjat med att vidtaga reformer, som komma att underlätta dylika i framtiden — så måste denna fråga komma fram. Därför behöfves ingen skrifvelse, ingen påstötning hvarken i Riksdagen eller från något annat håll, ty frågan framtvingar sig själf och måste då underkastas pröfning samt bringas i rätt riktning. Med denna motivering, om den skall hafva någon betydelse, vrides, såvidt jag kan bedöma, frågan på sned. Jag anhåller om afslag på utskottets hemställan.

Om beskattning af jordvärde eller jordvärdestegring.
(Forts.)

Rop hördes nu på proposition.

Herr Wennberg: Herr grefve och talman! Jag anser dessa motioner såsom frukten af en den modernaste fantasi, de hafva icke heller kunnat knäckas af Riksdagens erfarna utskott. Dylika lagar böra lämnas, tills den nya representationen tagit vid, hvilken helt säkert, såsom uppfostrad i modern socialism, får god användning för åsyftade inkomstskatt till — *premier*.

Jag yrkar afslag på utskottets förslag.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att beträffande föreliggande utlåtande förekommit följande yrkanden: 1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o) af herr *Wester*, att ifrågavarande motioner icke skulle föranleda någon Riksdagens åtgärd; och 3:o) att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herrar *Lindhagen* och *Persson* vid utlåtandet fogade reservation.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på godkännande af herr *Westers* yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till utskottets hemställan, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som vill, att de i sammansatta bevillnings- och lagutskottets betänkande n:o 2 afsedda motioner icke skola föranleda någon Riksdagens åtgärd, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Omröstningen företogs. och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 64;

Nej — 14.

Vid å nyo skedd föredragning af bevillningsutskottets den 17 och 18 innevarande maj bordlagda betänkande n:o 37, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande stämpelförordning, biföll kammaren hvad utskottet i detta betänkande hemställt.

Vid förnyad föredragning af sammansatta stats- och bevillningsutskottets den 17 och 18 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 12, i anledning af motion rörande skatt å jordvärdestegring, uppkommen genom anläggning af statsjärnvägar, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande lagutskottets den 17 och 18 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 66, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rikets vapen, dels ock tre med föranledande af propositionen väckta motioner.

I en den 12 januari 1907 dagtecknad proposition, n:o 17, hvilken af båda kamrarna till lagutskottet hänvisats, hade Kungl. Maj:t under åberopande af propositionen bilagdt statsrådsprotokoll öfver civilärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att antaga vid propositionen fogadt förslag till lag om rikets vapen.

I sammanhang med nämnda proposition hade lagutskottet till behandling förehåft tre särskilda till utskottet öfverlämnade motioner, hvilka i anledning af propositionen afgifvits, de två inom Första Kammaren under n:o 20 af herr *J. F. Nyström* och under n:o 38 af herr *Bergendahl*, samt en inom Andra Kammarer under n:o 176 af herr *J. Nydal*.

I den af herr Bergendahl väckta motionen hade hemställts, att Riksdagen måtte för sin del antaga följande, under särskilda §§ upptagna tilläggsbestämmelser i lagen om rikets vapen.

§ 5.

Ej må någon såsom varumärke, vignett till annons eller eljest i reklamsyfte använda rikets vapen med däri anbragta särskilda märken, bokstäfver eller andra tecken eller för sådant ändamål använda en genom utbyte af vissa delar af vapnet mot främmande märken eller tecken framställd, förändrad bild däraf.

Den, som häremot bryter, böte från och med tio till och med etthundra kronor.

§ 6.

Böter, som enligt denna lag ådömas, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas efter allmän lag.

Utskottet hade på anförda skäl hemställt:

1:o) att Riksdagen ville, under förklarande att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke kunnat i oförändradt skick godkännas, i anledning af propositionen samt herrar Nyströms och Nydals förevarande motioner, för sin del antaga förslag till lag om rikets vapen, af den lydelse utskottets utlåtande utvisade;

samt 2:o) att Riksdagen i anledning af herr Bergendahls förevarande motion ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t taga under öfvervägande, huruvida och i hvad mån åtgärder böra vidtagas i syfte att förhindra användandet af förvanskade framställningar af rikets vapen.

Punkten 1.

Utskottets lagförslag.

*Lagförslag
om rikets
vapen.*

På framställning af herr talmannen beslöts, att förevarande lagförslag skulle paragrafvis företagas till afgörande.

Lagförslag
om rikets
vapen.
(Forts.)

§ 1.

Föreliggande paragraf var af följande lydelse:
Rikets vapen äro två, stora vapnet och lilla vapnet.

Herr statsrådet Juhlin: Beträffande frågan om rikets vapen har lagutskottet gjort en del förändringar i Kungl. Maj:ts förslag till lag. Utan att för egen del, då jag icke är sakkunnig, vilja uttala mig i denna sakkuniga, ber jag dock få påpeka, att enligt sakkunniges på området uttalade åsikt genom det förslag, som af lagutskottet framlagts, det vapen, hvarom här skulle stadgas, blir af tämligen obetydligt — för att icke säga något mer — utseende i jämförelse med de flesta europeiska monarkiska länders vapen. Det kan hända, att detta af lagutskottet tillstyrkta vapen blefve sådant, att det icke kan fastställas, ty klart är, att man bör dels genom ritningar, dels genom modeller öfvertyga sig om det utseende vapnet bör få genom det förslag lagutskottet här framlagt. Särskildt gäller detta det mindre vapnet, lilla riksvapnet, med rund sköld och kunglig krona öfver. Kronan öfver skölden skulle helt visst verka nedtyngande och gifva vapnet ett mindre fördelaktigt utseende. Jag har endast velat påpeka detta förhållande; det är sålunda möjligt, att, sedan man i verkligheten pröfvat, huru vapnet kommer att se ut, det kan komma att visa sig olämpligt att utfärda lag om ett dylikt vapen.

Herr Nyström, Johan Fredrik: Då jag mottog och läste detta lagutskottets betänkande, tyckte jag mig vara i samma situation som den gamla herre, hvilken berättade, att han i sin ungdom önskat sig en sparsam hustru, och som tillade, att hans önskan gått i fullbordan *öfver höfvan*. Ungefär samma intryck fick jag af detta betänkande. Jag hade väckt förslag därom, att endast en ordenskedja skulle anbringas kring riksvapnet. En annan motion väcktes då i syfte att få bort äfven denna. Så kommer slutligen lagutskottet med något, som jag tror i konstitutionellt hänseende är ganska nytt, nämligen med ett eget förslag, som icke ingår i någon motion eller proposition. Af allt detta har blifvit något besynnerligt helt, och jag tror, att det är lagutskottets nyhet, som egentligen är det betänkliga i förslaget. Det är den, som nu mera gör det, åtminstone i mina ögon, alldeles oantagligt. Såsom chefen för civildepartementet nyss nämnde, kommer vapnet, beröfvadt alla prydnader, äfven hermelinsmanteln, att blifva något mycket enkelt, alldeles för enkelt för att vara en dekoration, såsom vapnet också skall vara. — Vidare skola vi genom lagutskottets förslag få lag på att det skall finnas två vapen, nämligen ett riksvapen och ett kungligt vapen, Konungens privata vapen. I samma ögonblick detta är i

lag stadgadt, synes också nödvändigt att klarera den frågan: när skall Konungens personliga vapen och när skall riksvapnet användas? Skall regeringen i sina expeditioner använda det kungl. sigillet, det personliga vapnet, eller skall riksvapnet sättas under. 23 § regeringsformen föreskrifver, att högsta domstolens utslag skola utfärdas »under Konungens secret». Nu frågar jag: skall riksvapnet eller Konungens enskilda vapen sättas under högsta domstolens utslag? Hela frågan är så invecklad och svår att klarera genom lagutskottets tillägg till hvad ursprungligen föreslagits, att jag icke kan se någon annan utväg, än att kammaren afslår alltihop och låter regeringen till följande Riksdag komma fram med förslag, som, med ledning af hvad nu sagts och gjorts för saken, kunde tillfredsställa de anspråk, som vi kunna och böra rättvisligen ställa på ett sådant förslag. Jag yrkar afslag på utskottets hemställan.

*Lagförslag
om rikets
vapen.
(Forts.)*

Herr Sjöcrona: I denna fråga förekommo många och långa öfverläggningar i utskottet, och utskottet har för att komma till ett enigt förslag slutligen stannat vid detta. Utskottet har utgått från åsikten, att lagen om rikets vapen icke skall beskriiva något annat än rikets vapen och det, som, enligt hvad riksheraldikern i utskottet upplyst, anses såsom de väsentliga emblem, hvilka kunna komma i fråga, nämligen sköldhållare och krona. Som herrarna kunna se på en silfver-en-krona eller två-krona, förekommer på dessa icke annat än vapnet, själfva skölden, med lejon och krona. Detsamma är förhållandet med de sigill, som användas i högsta domstolen och ämbetsverken. Hvad nu de oväsentliga emblemen angår, manteln och kronan däröfver, samt dessa ordenskedjor, som förekomma i det framlagda förslaget, vill jag fästa uppmärksamheten därpå, att lagen icke innehåller något slags förbud att använda det ena eller andra emblemet, och att utskottet i motiveringen uttryckligen framhållit, att sådant förbud icke förekommer, att således intet hinder möter för att i dekorativt syfte omgifva riksvapnet med hvilka emblem som helst. Men på det icke Konungen skulle anse sig förhindrad att för sin del använda oväsentliga emblem i sigill och vapen, har utskottet ansett sig böra tillägga en särskild paragraf, n:o 4, som här återfinnes i förslaget.

Hvad nu angår den af herr Nyström framställda anmärkningen, att här skulle bli två vapen, ett riks- och ett kungligt vapen, är detta ett fullkomligt misstag, ty af den förklaring, jag gifvit om hvad som menas med vapnet, torde framgå, att här icke finnes mer än ett. Det är endast emblemen, det nu är fråga om — att vapnet kan omgifvas med oväsentliga emblem. Vapnet är detsamma i ena fallet likaväl som i det andra. Hvad lilla vapnet angår, medgifver jag, att då man tager bort ordenskedjan, kommer kronan att se något stor ut i förhållande till

Lagförslag
om rikets
vapen.
(Forts.)

skölden, men det kan hjälpas därigenom, att Kungl. Maj:t, när förordningen utfärdas, gör skölden något större i förhållande till kronan. Det har varit ifrågasatt, att utskottet skulle styra om, för att biläggas dess betänkande, ritningar å riksvapnet, men det ansågs icke behöfligt, ty om Riksdagen antager lagen, är ju gifvet, att Konungen låter författningen i ämnet åtföljas af teckningar, som öfverensstämma med lagen. Här finnes ju, såsom sagdt, intet som helst förbud mot användning af emblem, så att enhvar, såsom han behagar, kan tillägga sådana i dekorativt syfte. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Wieselgren: Då den ärade ordföranden i lagutskottet nu upprepat hvad vi se i utlåtandet nämndt i fråga om riksvapnets användande i dekorativt syfte med och utan emblem, att nämligen lagen »icke innehåller något förbud i sådant syfte», må man väl fråga i hvad förhållande det yttrandet står till den i lagen insatta § 4. Är det alldeles tydligt, att det icke innehålls i lagen »något förbud för användande af riksvapnet med och utan emblem i dekorativt syfte», då tycker jag för min del, att det rakt icke behöfver talas om att Konungen skall få använda detta vapen med emblem. Det är åtminstone tämligen onödigt att, om det är fritt för alla, särskildt tala om att det äfven är fritt för Konungen. Men jag gissar, att utlåtandet icke skall läsas på det sättet, utan det skall väl läsas så, att frågan om riksvapnets användande för det dekorativa syftet icke skall komma med, när det gäller Konungen. Nåväl, det kan också sägas. Men jag finner icke frågan klarare för det; ty om herrarne se några rader längre ned i betänkandet, så står där något, som synbarligen afser att utgöra en motsättning till det *dekorativa* syftet, och det är *reklamsyftet*. Det rör herr Bergendahls motion. Utskottet säger där, att utskottet funnit »det af motionären påpekade förhållande, att mer eller mindre förvanskade framställningar af riksvapnet användas i reklamsyfte, kunna vara för nationalkänslan stötande och åtgärder till förekommande af ett dylikt missbruk af rikets vapen fördenskill kunna ifrågasättas».

Men jag frågar: Huru skiljer man mellan »dekorativt syfte» och »reklamsyfte?» Motionären visar oss i sin motion, och den är äfven här återgifven, en etikett på Münchens bryggeribolags ölflaskor. Etiketten »lageröl» står omgifven af små ölbuteljer, och det är ordnad alldeles som på riksvapnet. Detta, säger lagutskottet, är reklamsyfte. Jag vågar fråga, hvem kan motbevisa Münchens bryggeri, om det svarar: Nej, vi ha gjort det i dekorativt syfte. Jag tror bestämdt, att det har rätt. Och om syftet än kan sättas i fråga beträffande ölbuteljerna, kan det omöjligen bestridas, om efterbildningen sättes ofvanpå porten till bryggeriet; åtminstone där måste det erkännas otvetydigt afse ett dekorativt syfte.

Jag kan för min del icke annat än beteckna lagutskottets utlåtande i detta stycke såsom fullkomligt omöjligt att på rationellt sätt förklara. Det är grumligt och dunkelt, och det dunkelt sagda är nog också här det dunkelt tänkta. Man vet egentligen icke, hvar gränsen mellan de båda begreppen af lagutskottet är dragen. Dessutom har lagutskottet på ett betänkligt vis glömt, att riksvapnet själf är en dekoration, själf användes i »dekorativt syfte». Utskottet har beröfvat riksvapnet alla de prydnader, som egentligen göra det till ett vackert vapen; det förefaller mig bra underligt, att icke utskottet åtminstone kunnat låta hermelinsmanteln därå vara kvar. Tillvägagående ådagalägger enligt min uppfattning en stark brist hos utskottet på estetiskt sinne och på heraldisk känsla. Hermelinsmanteln förekommer mest alltid i utländska riksvapen, och äfven kring adliga vapen finnes det ofta en mantel anbringad med olika dekorativa anordningar. Hvarför skulle den tagas bort här?

Herrarne tro kanske, att denna riksvapnets utstyrsel icke har någon praktisk betydelse. Jo, jag vågar påstå, att den har en ganska stor praktisk betydelse. Den gör sig särskildt gällande utrikes för våra svenska legationer; huru angenämt är det ej att där se det svenska riksvapnet på ett anslående, på ett vackert sätt ofvanför legationens eller konsulatets port omtala, att Sveriges rike där är representeradt. Och hvilken effekt gör det icke på ett pass? Det kan betyda ganska mycket — jag har egen erfarenhet däraf — att man har ett vackert, dekorativt pass att uppvisa. En stor krona och en liten sköld efter utskottets förslag — det ser otrefligt och fult ut och gör icke någon gynnsam effekt på vederbörande myndigheter. Dessa stå väl icke så högt i heraldisk bildning, att de ingå i några dithörande funderingar; men ett riksvapen, som ser vackert, stiltigt och ståtligt ut, gör intryck på dem, och detta intryck kan vara ganska förmånligt för passinnehafvaren.

Jag kan för min del icke annat än ansluta mig till den föregående talarens yrkande om afslag å utskottsförslaget.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på paragrafens godkännande samt vidare därpå att densamma skulle afslås; och förklarades den senare propositionen vara med öfver vägende ja besvarad.

Öfriga delar af lagförslaget.

Afslogos.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

*Lagförslag
om rikets
vapen.
(Forts.)*

Förklarades besvarad genom kammarens beslut vid föredragningen af lagförslaget.

*Om åtgärder
mot för-
vanskning af
rikets vapen.*

Punkten 2.

Herr Bergendahl: Jag har gifvetvis icke någon erinran att göra mot lagutskottets framställning. Jag inser väl, att det är ganska svårt att finna en lämplig lagbestämmelse uti ifrågasvarande syfte och kanske svårt också att finna lämplig plats inom lagstiftningen för densamma. Jag får bekänna, att liksom vreden eller hatet understundom föder dikten, har stundens förtrytelse gifvit upphof till denna min framställning.

Men då jag erhållit ordet, skall jag be att få fästa uppmärksamheten på ett förhållande. Jag har nämligen mottagit meddelande från svenska konsulatet i en tysk stad, däri omnämnes, att utländska pappersfabrikanter använda såsom vattenstämpel det svenska riksvapnet i förvanskadt skick i uppenbar afsikt att gifva sina fabrikanter sken af att vara svensk tillverkning. Den svenske konsuln har hitsändt prof på dessa vattenstämplar af riksvapnet i förvanskad framställning. Huruvida denna framställning är registrerad såsom varumärke, det känner jag icke. Emellertid är det ju ganska oerhördt, att den svenska rikssymbolen skall komma till en sådan användning i utländska händer; och jag hade tänkt mig, att, om man finge här en lag, hvori förbud meddelades för användande af riksvapnet såsom varumärke eller eljest i reklamens tjänst, man skulle, med hänvisning till en sådan lag vid eventuella konventioner med utländska makter om skydd för varumärken, kunna få stipuleradt, att i det landet icke finge användas och registreras varumärken, hvori upptoges rikssymbolen i en eller annan form.

Jag har endast velat fästa uppmärksamheten härpå och har icke något yrkande att göra.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Vid å nyo skedd föredragning af lagutskottets den 17 och 18 i denna månad bordlagda utlåtanden:

n:o 67, i anledning af väckta motioner om lagstiftning, som bättre än den gällande tillförsäkrar staten afkomsten af dess jordägareandelar i inmutade malmfyndigheter samt förebygger, att utlänningar komma i besittning af grufvor och grufaffärer,

n:o 68, i anledning af väckt motion om tillägg till 2 § förordningen angående försäljning af vin och öl, samt

n:o 69, i anledning af väckt motion om valbarhet för kvinna till samtliga kommunala representationer och nämnder,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs & nya lagutskottets den 18 och 21 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 70, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar af 30 kap. rättegångsbalken, dels ock en med föranledande af denna proposition afgifven motion.

*Lagförslag
om ändring
i vissa delar
af 30 kap.
rättegångs-
balken.*

Genom en den 8 mars 1907 dagtecknad proposition, n:o 93, hvilken af båda kamrarna till lagutskottet öfverlämnats, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll samt med bifogande af utlåtanden i ärendet, afgifna af rikets hofrätter, föreslagit Riksdagen antaga vid propositionen fogadt förslag till lag om ändring i vissa delar af 30 kap. rättegångsbalken.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehafvt en inom Andra Kammaren afgifven motion, n:o 220, uti hvilken herr *V. Rydén* med instämmande af nio andra ledamöter af kammaren hemställt, att Riksdagen i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande proposition ville för sin del besluta, att åt 16 § i den föreslagna lagen måtte gifvas viss i motionen angifven, ändrad lydelse.

Utskottet hade på anförda skäl hemställt,

1:o att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte af Riksdagen antagas, samt

2:o att herr Rydéns motion, n:o 220, måtte anses besvarad genom hvad utskottet under 1:o hemställt.

Herr statsrådet Petersson, Albert: Sedan utskottet enhälligt afstyrkt Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, har jag naturligtvis klart för mig, att det för denna gång icke är utsikt till något resultat af det förslag, som Kungl. Maj:t framlagt. Jag anser mig emellertid skyldig att, innan Riksdagen fattar sitt beslut, meddela några upplysningar angående det verkliga förhållandet med högsta domstolens arbetsbörda och de konsekvenser, som blifva en följd af ett bifall till lagutskottets hemställan. I anledning af den sena timmen skall jag i dessa hänseenden fatta mig så kort, som det öfver hufvud är möjligt, men jag måste dock be om kammarens uppmärksamhet för några ögonblick.

Lagförslag
om ändring
i vissa delar
af 30 kap.
rättegångs-
balken.

(Forts.)

År 1905 inträdde, såsom herrarne känna, ett provisorium i afseende på högsta domstolens organisation på det sätt, att då inrättades ytterligare tre justitierådsämbeten, hvilka skulle efter tre år i mån af afgång inom högsta domstolen indragas. Verkan af detta var, att högsta domstolen kunnat under afsevärd tid af året arbeta på tre afdelningar. Härmed afsåg man att få balansen afarbetad. Effekten af denna anordning har tyvärr icke blifvit den, man väntat sig. Någon nämnvärd nedgång i balansen har hittills icke ägt rum. Om jag sammanlägger revisionssaker och skiftesmål, hvilka utgöra den väsentligaste delen af högsta domstolens arbetsmaterial, utgjorde balansen vid 1906 års slut 1,190 mål mot 705 mål, som den var 5 år förut eller 1901, det vill säga, balansen har på dessa 5 år ökats med ungefär hundra mål om året. Under år 1906 afverkades 703 revisionssaker och skiftesmål. Med samma arbetspropukt som hittills skulle det alltså åtgå $1\frac{3}{4}$ år endast för att afarbeta balansen, hvilket med andra ord vill säga, att hvarje till högsta domstolen inkommande mål måste ligga $1\frac{3}{4}$ år, innan det kommer i ordning att föredragas, för så vidt det icke har någon förtursrätt. De inkommande målen antal har icke heller visat någon tendens att sjunka. År 1906 inkommo 671 revisionssaker och skiftesmål, således endast 32 mindre, än som under året afgjordes, hvilket naturligtvis är alldeles för litet, då det gäller att blifva kvitt en så stor balans som den föreliggande. Under de 4 månaderna januari, februari, mars och april i år hafva inkommit 260 revisionssaker mot 225 föregående år, 247 år 1905 och 212 år 1904. Af dessa siffror torde kammaren finna, att ställningen är ganska allvarsam.

Då 1905 års provisorium kom till stånd, var den första frågan, hur man skulle bli kvitt den stora balansen, den andra, hvilka åtgärder, som skulle vidtagas för att för framtiden hindra uppkomsten af ny balans. Därvid afgafs yttrande af högsta domstolens samtliga ledamöter, och i detta yttrande uttalades mycket allvarliga betänkligheter mot att öka antalet justitieråd, så att högsta domstolen blefve organiserad med 3 ständiga afdelningar. Det väsentliga skälet häremot ligger naturligtvis i den fara för rättskontinuiteten, som uppkommer därigenom att likartade mål kunna föredragas på hvilken som helst af 3 olika divisioner. Skall kontinuiteten under sådana förhållanden tillgodoses, blir det nödvändigt att på ett eller annat sätt åstadkomma en kammarindelning, så att samma slags mål väsentligen föredragas på en viss afdelning. I stället inriktade man 1905 hela uppmärksamheten på att minska arbetsmaterialet, och det angafs äfven åtskilliga åtgärder, som borde och kunde vidtagas i sådant syfte. Den första af dessa, om hvilken man för öfrigt var ganska ense och som icke erbjuder större svårigheter att genomföra, var att inskränka högsta domstolens befattning

med ansökningsärenden, som nu gå dit. Emellertid vinnes därmed mycket litet.

Den andra utvägen var att befria högsta domstolen från laggranskningen. Nu är det klart, att åtskilliga lagar, som hufvudsakligen äro af administrativ art, icke böra gå till högsta domstolen, såsom lagar om hjulringar, ångpannor, gödningsämnen, elektriska ledningar o. s. v. Dessa böra icke upptaga högsta domstolens arbetstid, och det torde vara utsikt, om en regeringsrätt kommer till stånd, att där skapas ett lämpligt forum för dylika saker. Hvad åter beträffar granskningen af rena civil- och kriminallagar, är det åtminstone tvifvelaktigt, om man kan upphäfvä den hittills varande ordningen, att sådana skola genomgå högsta domstolen, innan de framläggas i Riksdagen. Starka röster hafva höjts för att högsta domstolen skulle befrias äfven från detta arbete, men andra hafva haft en motsatt åsikt. Hvad Riksdagen själf beträffar, torde den kanske ännu icke vara benägen att medgifva laggranskningens borttagande. Om emellertid så skedde, skulle tidsvinsten blifva mycket betydlig, den skulle motsvara ungefär 180 afgjorda mål om året.

Men den väsentligaste af de åtgärder, som 1905 ifrågasattes, och den, som föranledt den proposition, som nu ligger på Riksdagens bord, var att inskränka rätten att fullfölja mål hos högsta domstolen genom införande af summa revisibilis och höjande af revisionskillingen. En dylik åtgärd är antagligen den enda, som kan på längden blifva fullt effektiv, och med en sådan anordning borde högsta domstolen kunna under en afsevärd tid framåt medhinna sitt arbetsmaterial äfven med en organisation på 2 afdelningar.

Det lagförslag, som nu förelagts Riksdagen, har varit behandladt af 3 särskilda ministärer, och det är en enkel konsekvens af den anordning, som 1905 genomfördes. Det är nu min tro — det anser jag mig icke böra underlåta att nämna — att om detta lagförslag vunnit understöd och man velat slå in på den anvisade vägen att minska tilloppet af mål till högsta domstolen, så skulle detta för lång tid hafva varit tillfyllestgörande, särskildt om man därmed kombinerat en sådan anordning, att för laggranskning icke behöft tagas något af de 2 afdelningarnas ordinarie sessionstid. Jag förstår mycket väl den åskådning, som legat till grund för lagutskottets afstyrkande, och att det medel, man velat använda, kan framstå såsom olikhet inför lagen. Den fattige, säges det, får icke fullfölja talan i sitt mål, ehuru detta för honom kan vara lika viktigt som för den förmögnare i ett mål om större värde. Efter mitt förmenande håller emellertid det resonemanget icke streck. Ur samhällets synpunkt kan det vara fullt befogadt, om samhället bestämmer, att mål om ringare värden skola stanna, låt mig säga, i andra instansen, allra helst då denna instans är så starkt organiserad,

*Lagförslag
om ändring
i vissa delar
af 30 kap.
rättegångs-
balken.
(Forts.)*

som förhållandet hos oss är med hofrätterna. Och ur parternas synpunkt synes det ganska väl låta sig försvara att icke medgifva ett processförfarande, hvarigenom kostnaderna för själfva processen blifva så stora, att de kanske flera gånger öfverstiga de värden, om hvilka man processar. Jag vill också i detta hänseende erinra om — något, som redan är frambället i den kungl. propositionen — att i våra grannländer öfverallt stadgats en sådan »summa revisibilis», som här är ifrågasatt, och att detta institut icke är någon nyhet för svensk rätt. Jag hänvisar i det senare hänseendet till de gamla lagmansrätterna, från hvilka talan icke fick fullföljas till hofrätt med mindre än att målets värde uppgick till 50 daler. Detta upphäfdes först genom 1849 års förordning.

Utskottet har nu emellertid ansett, att åtgärder i den riktning, som det kungl. förslaget angifver, böra tillgripas endast i sista hand, och anvisat åtskilliga andra medel, som böra därför försökas, därvid utskottet i första hand ifrågasätter en utvidning af högsta domstolen till 3 fulltaliga, ständiga afdelningar. Om Riksdagen bifaller denna utskottets hemställan och således principiellt uttalar sig för dessa andra åtgärder, är det gifvet, att man måste slå in på den vägen, och nekas bör icke heller, att mycket kan därigenom vinnas. Jag vill dock icke fördölja, att svårigheterna komma att blifva ganska stora, hvilket särskildt varder fallet, då fråga varder att införa något slags kammarindelning för högsta domstolen. Detta kommer att medföra en så genomgripande omläggning af högsta domstolens och nedre justitierevisionens nuvarande arbetsordning, att jag för närvarande icke är i tillfälle att ens tillnärmelsevis bedöma konsekvenserna däraf. Emellertid torde det vara ganska antagligt, att de ekonomiska villkoren för en dylik omläggning icke komma att stanna vid 3 nya justitierådslöner. Naturligtvis behöfver jag icke tillägga, att, om Riksdagen beslutar i öfverensstämmelse med utskottets förslag, regeringen oförtöfvadt skall vidtaga åtgärder för att så snart som möjligt återkomma med förslag i ämnet.

Herr Sjöcrona: Vår högt värderade chef för justitiedepartementet har med styrka framhållit och med öfvertygande siffror bevisat det oundgängliga behofvet af att lätta högsta domstolens arbetsbörda och därigenom förekomma, att balans skall uppstå och ytterligare tillväxa. Däri har utskottet varit med honom fullkomligt ense. Utskottet delar också herr statsrådets uppfattning, och det är i öfrigt med siffror bevisadt, att om man ville besluta sig för att införa hvad man kallar en summa revisibilis — det vill säga, att mål icke få fullföljas, som icke röra ett belopp, öfverstigande en viss summa, här föreslagen till 1,000 kronor — och dessutom ville i väsentlig mån höja revisions-

skillingen, hvilken är föreslagen till 300 kronor, nu 150 kronor, skulle redan detta otvifvelaktigt åstadkomma minskning i de till högsta domstolen inkommande målens antal. Då sådana bestämmelser finnas i åtskilliga andra länder, har utskottet visserligen funnit det fullt befogadt, att regeringen underställt Riksdagens pröfning ett förslag i detta hänseende. Men när utskottet nu skolat pröfva och gifva sitt utlåtande öfver detta förslag, har utskottet naturligtvis måst taga hänsyn till den mening och uppfattning, som gör sig gällande hos vårt folk, och inom utskottet har icke höjt sig en enda röst för att här i vårt land införa sådana bestämmelser, därför att det uppenbarligen måste betraktas såsom en olikhet inför lagen, om jag icke skall få gå till högsta domstolen därför att målet rör sig om en summa, som mer eller mindre understiger denna så kallade summa revisibilis. Jag vill erinra om att ett mål, i fråga om hvilket man processar om ett belopp af 900 kronor, kan röra ytterst viktiga rättsprinciper och ytterst viktiga intressen för den ena eller andra parten, då där- emot ett mål, hvilket rör sig om ett värde af 1,100 kronor, icke behöfver gälla just annat än detta penningbelopp. Sålunda kan det vara af mycket mindre betydelse att fullfölja talan i ett mål, som rör sig om 1,100 kronor, än i ett, som rör sig om 900 kronor. Jag har själf haft erfarenhet i detta afseende och det i ett mycket drastiskt fall. Jag har såsom ordförande i styrelsen för ett skyddshem i Lidköping, som grundade sig på ett testamente, haft att å styrelsens vägnar utföra talan i ett mål, däri man hade anhängiggjort talan mot styrelsen, hvilken talan rörde tolkningen af testamentet. Men de, som fått i uppdrag att anhängiggöra denna talan, ansågo, att man icke kunde stämma direkt i fråga om testamentets tolkning, utan borde framställa yrkande om ett visst penningbelopp, och yrkade de sålunda, att styrelsen skulle betala 5 kronor för hvarje elev, som blifvit intagen, i strid mot den tolkning, som man velat göra gällande i fråga om testamentet. Sålunda gällde denna tvist ett belopp af 20 kronor. Rådstufvurätten godkände med 2 röster motpartens uppfattning af testamentet och ådömde styrelsen att betala dessa 20 kronor, men kvittade rättegångskostnaderna. En af rådstufvurättens ledamöter var af annan mening och ansåg styrelsens uppfattning riktig. I hofrätten godkände 3 ledamöter motpartens uppfattning af testamentet, men ansågo, att som testamentet i 20 år tillämpats efter styrelsens uppfattning af detsamma, kunde styrelsen icke ådömas att betala de 20 kronorna; därför ogillades käromålet och kostnaderna kvittades. Två ledamöter i hofrätten voro af skiljaktig mening. Målet fullföljdes till högsta domstolen, där 4 ledamöter förklarade, att som styrelsen egentligen fullständigt vunnit målet och käromålet vore ogilladt, kunde de ej fästa afseende vid mitt yrkande, att domen skulle grundas på de 2 ledamöternas i hof-

*Lagförslag
om ändring
i vissa delar
af 30 kap.
rättegångs-
balken.*

(Forts.)

*Lagförslag
om ändring
i vissa delar
af 30 kap.
rättegångs-
balken.*
(Forts.)

rätten motiv, så att detta lämnades utan afseende. Men dessa fyra ledamöter tillerkände styrelsen ersättning för rättegångskostnaderna, hvarigenom de visade sig godkänna vår uppfattning. Denna fond uppgår nu till öfver 400,000 kronor. Hade denna lag varit gällande, hade målet icke kunnat fullföljas till högsta domstolen.

Därför har utskottet, såsom anförts, sagt, att om detta medel skall anlitas, skall det åtminstone vara i sista hand, sedan det visat sig, att inga andra effektiva medel finnas att anlita. Utskottet har naturligtvis icke kunnat framställa något fullständigt förslag, huru denna sak skall ordnas, men utskottet har till en början antagit, att justitierådens antal kunde ökas, och att detta icke borde möta någon svårighet, sedan aflöningen blifvit så väsentligt höjd, som nu skett. Utskottet har också antydtt, att målen i högsta domstolen kunna efter sin beskaffenhet delas i särskilda afdelningar, hvilket skulle främja en hastigare behandling af dessa mål. Vidare har utskottet påpekat, att regeringsrätten kommer att öfvertaga en högst betydlig del af yttrandena i lagstiftningsfrågor. Jag har mig bekant, att förslag om denna regeringsrätt snart nog kommer att till Kungl. Maj:t inlämnas, och den, som håller på med detta förslag, har sagt mig, att efter hans beräkning skulle genom det af honom föreslagna öfverflyttandet af laggranskningsärenden till regeringsrätten kunna vinnas 30 dagar för högsta domstolen. Detta motsvarar 6 veckors vinst i arbete för högsta domstolen. Vidare har utskottet uttalat sig för att vissa klasser af mål skulle uteslutas. Detta blefve likhet inför lagen. då det träffade alla lika. De mål, som vore af denna beskaffenhet, skulle icke få fullföljas längre än till andra instansen; och många exempel på sådana mål hafva vi att anföra enligt vår lagstiftning; så t. ex. många fall, då man ej får fullfölja ett mål från Konungens befallningshafvande till högre instans. Att närmare angifva dessa klasser af mål har utskottet icke ansett sig böra inlåta sig på, men jag ber att få omnämna exempelvis åtskilliga ansökningsärenden samt de så kallade ordningsmålen. Det skulle alltid medföra någon liten besparing. Det har vidare ifrågasatts och till och med uppgjorts förslag därom, att skiftesmålen icke skulle få fullföljas till högsta domstolen, utan på annat sätt fullföljas till högsta instans, men detta förslag ansågo vederbörande på annat sätt böra framkomma. En kommitté är nämligen sysselsatt med att omarbета skiftesstadgan. Man skulle också kunna ifrågasätta andra mål, såsom expropriationsmål och vattenrättsmål, i fråga om hvilka särskild fackkunskap är behöflig, och detta har utskottet icke kunnat närmare inlåta sig på. Utskottets mening är emellertid, att man bör få ett fullständigt förslag, hur alla dessa förhållanden såväl genom civillagsstiftning som grundlagsändring böra ordnas, för att Riksdagen därefter må kunna bestämma, huru saken lämpligen skall afgöras. Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr Trygger: Endast några ord. Jag har såsom ledamot i domstolen afstyrkt det ifrågavarande förslaget. Jag skall ej nu upprepa skälen härför. Hufvudskälet är, att jag anser, att det innebär en kränkning af likheten inför lagen. Jag vidhåller fortfarande detta påstående. Statsrådet gjorde gällande, att det icke vore en kränkning af grundsatsen om likhet inför lagen, ty här vore fråga om bagatellmål, och dem brukade man ofta utesluta från tillträde till högsta instansen. Men jag betvivlar, att detta kan vara riktigt. Om man sätter 1,000 kronor som gräns för rätten att få fullfölja ett civilt vadsmål till högsta domstolen, kommer man enligt min mening att utesluta större delen af vårt folk från att få sina processer upp till högsta domstolen. De hafva ej processer, som röra större saker, och då blir högsta domstolen en domstol för de rika, för de stora affärerna och ej en domstol för den stora massan af folket. Visserligen kan man åberopa dess utländska rätten. Men, mina herrar, kommen ihåg, om vi taga t. ex. Tyskland, hvilken kolossal skillnad det är med afseende å dess högsta domstols ställning och vår! Där är domstolen begränsad till att yttra sig om rättsfrågan. Den högsta domstolen är ej inrättad i parternas intresse, utan i rättskipningens enhets intresse. Hos oss är högsta domstolen däremot alldeles likställd med en hofrätt. Parterna få komma med nya fakta, nya bevis. Allt detta pröfvar domstolen. Och då, säger jag, är det ej riktigt att utesluta den stora massan af folket från tillträde till denna domstol. Åtminstone är det ej tillrådligt, förrän man försökt alla andra utvägar. Och af statsrådets yttrande har jag blifvit ytterligare stärkt i min öfvertygelse, att det låter mycket väl göra sig att anordna saken så, att högsta domstolen kan fullgöra det arbete, som kräfves, utan att man skall behöfva skrida till en sådan efter min mening olycklig åtgärd som att utestänga större delen af svenska folket från tillträde till Kungl. Maj:t i högsta domstolen.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter kamraren biföll hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 16 och 17 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 65, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 21 § grufstadgan den 16 maj 1884.

Lagförslag om ändrad lydelse af 21 § grufstadgan.

I proposition, n:o 119, af den 27 mars 1907, hvilken blifvit af båda kamrarna till lagutskottet hänvisad, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga vid

Lagförslag om ändrad lydelse af 21 § i grufstadgan. propositionen fogadt förslag till lag om ändrad lydelse af 21 § i grufstadgan den 16 maj 1884.

(Forts.)

Utskottet hade hemställt, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition måtte af Riksdagen bifallas.

Herr Magnuson: På grund af enskild motion år 1904 begärde Riksdagen, att »Kungl. Maj:t täcktes taga under öfvervägande, huruvida och under hvilka villkor utmål för inmutad malmfyndighet kunde tilldelas inmutare på grund allenast af fyndighetens undersökning medelst diamantborrning, samt för Riksdagen framlägga det förslag till lagändring, hvartill den verkställda utredningen kunde föranleda».

Sådan utredning har nu skett, och resultatet däraf föreligger i nu framlagda och af utskottet tillstyrkta lagförslag. Här torde kanske vara skäl omnämna, att motionären af år 1904 var dåvarande ledamoten af denna kammare, borgmästaren Lundberg i Sala, en af de erkänt främste tolkarne af vår grufslagstiftning och hvad därmed sammanhänger.

Inom utskottet har, som framgår af reservationen, meningarne emellertid ej varit odeladt för bifall till den kungliga propositionen. Två olika synpunkter hafva dock hos motståndarne gjort sig gällande.

Den ena, företrädd af herr Lindhagen, resonerar som så — uttrycken hämtade från hans motion n:o 146 —: »Enskildes monopol till malmfyndigheter är en särdeles betänklig sak i vår tid» (sid. 41). »Staten bör förbehålla sig äganderätten till alla afsevärdare nya malmfyndigheter» (sid. 41). »Dessa spörsmål föra vidare lätt med sig uppmärksamheten på förändringar i vår grufslagstiftning i allmänhet och möjligen upphäfvande af inmutningsrätten *äfven i det öfriga riket och på all jord*» (sid. 42). I öfverensstämmelse med dessa uttalade åsikter har herr Lindhagen naturligen ej kunnat vara med om en lagstiftning, som onekligen uppmuntrar den enskilda företagsamheten till efter sökande af nya inmutningsbara fyndigheter, och detta, jag vågar påstå det, till gagn för hela vår industri och speciellt vår järnhandtering.

Hos andra åter inom utskottet, hvilka likaledes motsatt sig lagförslaget, har en annan synpunkt varit den bestämmande, eller att jordägaren, efter deras förmenande, genom sagda lagändring i visst fall skulle komma i en sämre ställning än förut.

De grunda detta sitt påstående därpå, att, då enligt nu gällande lagtolkning malmen måste för okulär besiktning blottas genom gräfning eller sprängning, härigenom ett visst mått af arbete skulle vara undangjordt, förrän utmål kan läggas, hvilket arbete sålunda skulle komma jordägaren till godo, om han vid utmålsläggningen förklarar sig vilja begagna sig af sin jord-

ägareandel. Förhållandet är dock så, att reservanterna *dels* alldeles öfverskattat betydelsen af ett dylikt arbete, sådant det i praktiken förekommer, *dels* ej velat sätta tro till den fullt lagliga tolkning af grufstadgan, som sätter jordägaren i tillfälle att, så länge han det vill och förhållandena därtill föranleda, inskränka sin andel i grufarbetet till blott halva försvarskostnaden.

Hvad nu först beträffar det försöksarbete, hvarom 18 § grufstadgan talar och som föregått utmåsläggningen, så är detta, som äfven påvisats af en af de sakkunnige, som yttrat sig i föreliggande fråga, professorn i grufvetenskap vid tekniska högskolan Pettersson, sällan af den planlagda beskaffenhet, att det samma åtminstone vid större fyndigheter spelar någon rol för det fortsatta arbetet. Fastmer visar det sig nog oftast, att, sedan fyndighetens fältutsträckning och stupning blifvit närmare kända, det blifvande uppfordringschaktet i öfverensstämmelse med modernare grufbrytningsmetoder förlagts på helt annan plats än den, där malmen råkat att blifva blottad, och då helst i det fasta berget utanför själfva malmen. Det arbete, som nedlagts på blottandet af malmen, torde således endast i enstaka fall vara af någon afsevärd ekonomisk betydelse för det fortsatta rationella grufarbetet.

Med en diamantborrning däremot kan i praktiken erhållas ett lika ovedersägligt bevis på malmens befintlighet som med trots något annat arbete från dagen eller från en annan grufva, och diamantborrningen kan i många fall vara för den sakkunnige vida mera upplysande beträffande malmens art, läge och mäktighet, den omgifvande bergartens beskaffenhet etc. än det ofullständiga jordrymnings- och skärpningsarbete, som nu i allmänhet föregår en utmåsläggning och som likväl för utmåls erhållande anses tillräckligt. En diamantborrning är dock ingen billig undersökningsmetod och tillgripes säkerligen endast i sådana fall, där fyndigheten endera ligger på större djup eller ock är genom sumpmark och vattensamling mera oåtkomlig. Har en inmutare därför anordnat en diamantborrning, så läser han ej underlåta att fullfölja densamma genom anbringande af flera borrhål för att på en gång mera fullständigt undersöka fyndigheten.

»Vid sådant förhållande», säger borgmästaren Lundberg i sin motion af år 1904, »synes det olämpligt, att ej säga orimligt, att vidare förvägra inmutare att få utmål tilldeladt för en fyndighet, som blifvit allenast genom diamantborrning undersökt. Från det allmännas eller statens sida likasom från inmutarens synpunkt bör icke något hinder möta för tilldelande af utmål för en fyndighet, hvars tillvaro blifvit genom diamantborrning konstaterad. Det skulle således endast vara med hänsyn till jordägaren, som betänklighet kunde i detta afseende möta. Jordägaren skulle nämligen kunna tänkas få svårt, då malmen ej är för blotta ögat synlig i fast klyft, att vid utmålsförrättningen

*Lagförslag
om ändrad
 lydelse af 21 §
grufstadgan.
(Forts.)*

Lagförslag
om ändrad
lutelse af 21 §
grufvstadgan.
(F. ts.)

bestämma sig, om han ville, med begagnande af sin jordägareandel, deltaga i grufarbetet jämte den därmed förenade risk och eventuella vinst. Men då jordägaren, fastän han vid utmålsförrättningen förklarar sig vilja begagna sin jordägareandel, dock kan på grund af § 66 i grufvstadgan på obestämd tid uppskjuta att deltaga i grufarbetet jämte de därmed förenade kostnader, tills att inmutaren hunnit fullt blotta malmen och drifvit grufvan så långt, att det blir lätt för jordägaren att bestämma, om han bör begagna sig af sin jordägareandel eller öfverlåta den åt inmutaren, finnes icke giltig anledning att med hänsyn till jordägaren betaga inmutaren möjlighet att på grund af undersökning medelst diamantborrning erhålla utnål för en af honom inmutad fyndighet.»

Med denna hänvisning till grufvstadgans § 66 och dess tillämpning i praktiken borde reservanterna, för så vidt de ej oafsedt alla skäl velat komma lagförslaget till lifs, hafva låtit sig nöja; ty på grund af sagda paragraf kan en jordägare gentemot inmutaren inskränka sin andel i grufarbetet till blott hälften af kostnaderna för ett lagligt försvarsarbete, det vill säga till cirka 25 kronor om året, ända till dess att fyndigheten visar sig af det värde, att jordägaren finner med sin fördel förenligt att på ett mera effektivt sätt deltaga i dess bearbetande, än som sker med ett enkelt försvarsarbete. Af alla de sakkunniga, som blifvit i denna fråga hörda, bergmästarne, professor Pettersson vid tekniska högskolan, järnkontoret samt en särskild af kommerskollegium tillsatt nämnd, hafva alla utom en bergmästare tillstyrkt lagförslaget. Gentemot nämnda bergmästare, hvilkens framkastade spörsmål nog gifvit uppslaget till föreställningen om jordägarens sämre ställning genom den nu föreslagna lagändringen, torde kunna ställas hvad en annan bergmästare yttrar: eller att »han icke anser rättvist, att inmutaren skall vidkännas alla de dryga kostnaderna för malmens åtkomliggörande, under det jordägaren får till hälften deltaga i den kanske rätt afsevärda vinsten vid själfva brytningen».

Då således på ett enda undantag när alla de sakkunniga, som i denna fråga blifvit hörda, och med hvilka jämväl kommerskollegium instämt, förordat nu föreliggande lagändring, som går ut på, att diamantborrning för malmfyndigheters undersökning och utmåls erhållande i lagstiftningen vinner det erkännande, som motsvarar dess betydelse och användning i det praktiska lifvet, och då jag för min personliga del anser, att lagförslaget, sådant det nu blifvit af Kungl. Maj:t formuleradt, mer än nog tillvaratager äfven jordägarens välförstådda rättigheter, så tillåter jag mig, herr talman, speciellt i vår järnhandteringsintresse, för hvilken industri inmutningsrätten varit ett af de kraftigaste hjälpmedlen för råvarans jämna erhållande, att yrka bifall till lagutskottets betänkande.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt.

På framställning af herr talmannen beslöt kammaren att uppskjuta behandlingen af återstående ärenden på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden:

n:o 147, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anläggning af en statsbana från Järna station å västra stambanan öfver Vagnhärad och Nyköping förbi Lunda till Norrköping;

n:o 149, i anledning af ej mindre Kungl. Maj:ts proposition angående anslag dels för ytterligare undersökningar angående den s. k. inlandsbanan, dels ock för byggnad af statsbana från Östersund till Ströms vattudal, än äfven i ämnet väckta motioner; och

n:o 164, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för personalen vid statens järnvägar m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Justerades åtta protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulla sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 11,28 e. m.

In fidem
A. v. *Krusenstjerna.*
